

Universiteit
Leiden

The Netherlands

Vermeerderd en verrijkt: de eerste gravures van de Leidse universiteit naar Jan Cornelisz. van 't Woudt beschouwd vanuit een stedelijke context 1609-1716

Maris, C. van

Citation

Maris, C. van. (2024, May 30). *Vermeerderd en verrijkt: de eerste gravures van de Leidse universiteit naar Jan Cornelisz. van 't Woudt beschouwd vanuit een stedelijke context 1609-1716*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3759702>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3759702>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Bibliografie

Afkortingen

AC Archief Curatoren Universiteit Leiden

AHM Academisch Historisch Museum, Leiden

BLL British Library, Londen

BNF Bibliothèque Nationale de France, Parijs

BM British Museum, Londen

BPN

Biografisch Portaal van Nederland

<http://www.biografischportaal.nl/>

DBNL Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren

<http://www.dbnl.org/>

ELO Erfgoed Leiden en Omstreken, Leiden

FSL Folger Shakespeare Library, Washington

HAB Herzog August Bibliothek, Wolfenbüttel

HBL Hortus botanicus Leiden, Leiden

HHM Haags Historisch Museum, Den Haag

Ic. L. *Icones Leidenses*

KB Koninklijke Bibliotheek, Den Haag

KBR Koninklijke Bibliotheek van België, Brussel.
 NNBW *Nieuw Biografisch Nederlandsch Woordenboek*
 ONA Oud Notarieel Archief
 MBB Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam
 MPM Museum Plantin-Moretus, Antwerpen
 RMB Rijksmuseum Boerhaave, Leiden
 RKD Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis, Den Haag
 RPKA Rijksprentenkabinet, Amsterdam
 RMA Rijksmuseum, Amsterdam
 StaBi Staats Bibliothek, Berlijn
 SMA Nederlands Scheepvaartmuseum, Amsterdam
 MDL Museum De Lakenhal, Leiden
 MPD Museum Prinsenhof Delft, Delft
 UBA Universiteitsbibliotheek, Amsterdam
 UBL Universitaire Bibliotheken Leiden, Leiden
 UEN Universitätsbibliothek Erlangen-Nürnberg, Erlangen-Nürnberg
 UVA Universiteit van Amsterdam, Amsterdam

Geraadpleegde bronnen

Aa, A.J. van der, *Biografisch woordenboek der Nederlanden*, Haarlem: J.J. van Brederode, 1852-1875. (21 dln.) Online geraadpleegd DBNL

Aa, P. van der, *Les Délices de Leide: une des célèbres villes de l'Europe, qui contiennent une description exacte de son antiquité, de ses divers aggrandissemens, de son academie, de ses manufactures, de ses curiosités [...]*, Leide: P. van der Aa, 1712.

Aa, P. van der, *Catalogus librorum tam impressum Quam manuscriptorum Bibliothecæ Publicæ Universitatis Lugduno-Batavæ*, Lugd. Bat.: Pieter van der Aa, 1716.

Aa, P. van der, *Fundatoris, Curatorum et Professorum celeberrimorum aliorumque illustrium virorum, quorum gratia, favore, cura, doctrinaque Academia Lugduno-Batava incepit, auctaque et ornata est, effigies: Nec non Urbis, Academiae ejusque Horti, Templorum notabiliorumque publicorum Aedificiorum prospectus*, Lugd. Bat.: Pieter van der Aa, ca. 1716.

Aa, P. van der, *Fundatoris, curatorum et professorum [...] quorum grati [...] Academia Lugduno-Batava incepit, auctaque & ornata est, effigies [...]*. *Le fondateur, les premiers curateurs [...] qui ont servi [...] l'illustre Academie de Leide*, P. van der Aa, ca. 1723.

Ackerman, J.S., *The Natural Sciences and the Arts. Aspects of Interaction from the Renaissance to the 20th Century. An International Symposium*, Uppsala: Almqvist & Wiksell, 1985.

Ashmann, M., *Collegia en colleges: juridisch onderwijs aan de Leidse universiteit 1575-1630 in het bijzonder het disputeren*, Groningen: Wolters-Noordhoff/Egbert Forsten, 1990.

Alpers, S., *The Art of Describing. Dutch Art in the Seventeenth Century*, Chicago: The University of Chicago Press, 1983.

Alpers, S., *De firma Rembrandt. Schilder tussen handel en kunst*, Amsterdam: Bert Bakker, 1989.

Alsteens, S., Spira, F., *Dürer and beyond: Central European Drawings 1400-1700*, New Haven/London: Yale University Press, 2012.

Anglo, S., *The Martial Arts of Renaissance Europe*, New Haven/London: Yale University Press, 2000.

Anzelewsky, F., *Dürer. Werk und Werkung*, Erlangen: Karl Müller, 1980.

Apperloo-Boersma, K., Selderhuis, H.J., e.a., *God, Heidelberg en Oranje*. 450

Jaar Heidelbergse Catechismus, Utrecht: Kok, 2013. (cat. tent. Paleis Het Loo Nationaal Museum, Apeldoorn)

Ashworth, W.B., 'Marcus Gheeraerts and the Aesopic Connection in Seventeenth-Century Scientific Illustration', *Art Journal* 44 (1984) pp. 132-138.

Ashworth, W.B., 'The Persistent Beast' in: Ackerman, J.S., *The Natural Sciences and the Arts. Aspects of Interaction from the Renaissance to the 20th Century. An International Symposium*, Uppsala: Almqvist & Wiksell, 1985, pp. 46-66.

Asperen, J. van, Ekkart, R.E.O., Vogelaar, C., *David Bailly. Tijd, dood en ijdelheid*, Leiden/Zwolle: Museum De Lakenhal/Waanders, 2023. (cat. tent. Museum De Lakenhal, Leiden)

Asperen, J. van, 'Zelfportretten en vriendenportretten van David Bailly' in: Asperen, J. van, Ekkart, R.E.O., Vogelaar, C., *David Bailly. Tijd, dood en ijdelheid*, Leiden/Zwolle: Museum de Lakenhal/Waanders, 2023, pp. 29-45. (cat. tent. Museum de Lakenhal, Leiden)

Augustijn, C., *Erasmus*, Baarn: Ambo, 1958.

Baar, P.J.M. de, Jonge, H.J. de, 'De laatste twee adressen van Daniël Heinsius', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 68 (1976) pp. 47-64.

Backer, A.M., *Er stond een vrouw in de tuin. Over de rol van vrouwen in het Nederlandse landschap*, Rotterdam: De Hef, 2016.

Bailey, M.L., Colwell, T.M., Hotchin, J. (ed.), *Women and Work in Premodern Europe. Experiences, Relationships and Cultural Representation, c. 1100-1800*, London/New York: Routledge, 2018.

Baker, D.J., "'Idiote': Politics and Friendship in: Thomas Coryate" in: Bette-ridge, T., *Borders and Travellers in Early Modern Europe*, Hampshire/Burlington: Ashgate, 2007, pp. 129-145.

Bakker, B., Leeftang, H., Heer, E., e.a., *Nederland naar 't leven. landschaps prenten uit de Gouden Eeuw*, Zwolle/Amsterdam: Waanders/Museum Rembrandthuis, 1993.

Bakker, B., *Landschap en wereldbeeld van Van Eyck tot Rembrandt*, Amsterdam: Vrije Universiteit, 2003. (proefschrift)

Bakker, B., *Landschap en wereldbeeld van Van Eyck tot Rembrandt*, Bussum: Thoth, 2004.

Bakker, B., Schmitz, E., Abrahamse, J.E., e.a., *Het aanzien van Amsterdam: panorama's, plattegronden en profielen uit de Gouden Eeuw*, Amsterdam: Stadsarchief Amsterdam, 2007.

Bakker, B., "Conterfeitsels" en "perspectieven". Het stadsgezicht in de Hollandse schilderkunst van de zeventiende eeuw' in: Suchtelen, A. van, Wheelock jr., A.K., Bakker, B., e.a., *Hollandse stadsgezichten uit de Gouden Eeuw*, Zwolle: Waanders, 2008, pp. 34-56. (cat. tent. Mauritshuis, Den Haag/National Gallery of Art, Washington)

Bakker, B., *Amsterdam en de grachtengordel*, Bussum: Thoth, 2009.

Bakker, B., 'Bernhard von Breydenbach and Erhard Reuwich of Utrecht. Pioneers in the Theory and Practice of the Lifelike printed Image', *Simiolus* 40 (2018) pp. 231-257.

Balfe, T., Woodall, J., Zittel, C. (red.), *Ad Vivum? Visual Materials and the Vocabulary of Like-Likeness in Europe before 1800*, Leiden/Boston: Brill, 2019. *Intersections. Interdisciplinary Studies in Early Modern Culture* 61.

Balfe, T., Woodall, J., 'Introduction: From Living Presence to Lively Likeness-the Lives of *ad vivum*' in: Balfe, T., Woodall, J., Zittel, C. (red.), *Ad Vivum? Visual Materials and the Vocabulary of Like-Likeness in Europe before 1800*, Leiden/Boston: Brill, 2019, pp. 1-43. *Intersections. Interdisciplinary Studies in Early Modern Culture* 61.

Barge, J.A.J., *De oudste inventaris der oudste academische anatomie in Nederland*, Leiden/Amsterdam: H.E. Stenfert Kroese, 1934.

Bartelings, N., *Beelden in veelvoud: de vermenigvuldiging van het beeld in prentkunst en fotografie*, Leiden: Primavera, 2002.

Bartsch, A., *Le Peintre Graveur*, Wenen/Leipzig: Degen/Barth, 1803-1821. (21 dln.)

Bartsch, A., *The Illustrated Bartsch*, New York: Abaris, 1978.

Bass, M.A., 'Arnolfini's best Friend. Fellowship and Familiarity in Jan van Eyck's Arnolfini Portrait' in: Chapman, H.P., Jorink, J., Lehman, A. (red.), e.a., *Ars amicitiae: de kunst van de vriendschap in de vroegmoderne Nederlanden*, Leiden/Boston: Brill, 2020, pp. 21-47. *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 70.

Baxandall, M., *Schilderkunst en leefwereld in het Quattrocento. Een inleiding in de sociale geschiedenis van de picturale stijl*, Nijmegen: SUN, 1987.

Becker, J., Ouwerkerk, A., "De Eer Des Vaderlands Te Handhaven: Costerbeelden als argumenten in de Strijd", *Oud Holland* 99 (1985) pp. 229-270.

Beer, E.S. de (red.), *The Diary of John Evelyn*, Oxford: Oxford University Press, 1959.

Belkin, K.L., Depauw, C., Kwakkelstein, M., e.a., *Beelden van de Dood. Rubens kopieert Holbein*, Gent/Antwerpen: Snoeck-Ducaju & Zoon/Rubenshuis, 2000. (cat. tent. Rubenshuis, Antwerpen)

Bergvelt, E., Kistemaker, R., Bell, W. de, *De 'wereld' binnen handbereik. Nederlandse kunst- en rariteitenverzamelingen, 1585-1735*, Amsterdam: Amsterdams Historisch Museum, 1992. (cat. tent. Amsterdams Historisch Museum, Amsterdam)

Bergvelt, E., Meijers, D.J., Rijnders, M. (red.), *Verzamelen. Van rariteitenkabinet tot kunstmuseum*, Heerlen/Houten: Open Universiteit Heerlen/Gaade, 1993.

Bergvelt, E., Jonker, M., Wiechmann, A. (red.), *Burgers verzamelen 1600-1750. Schatten in Delft*, Zwolle/Delft: Waanders/Stedelijk Museum Het Prinsenhof, 2002. (cat. tent. Stedelijk Museum Het Prinsenhof, Delft)

Berkel, K. van, *In het voetspoor van Stevin. Geschiedenis van de natuurwetenschap in Nederland 1580-1940*, Meppel/Amsterdam: Boom, 1985.

Berkel, K. van, 'Institutionele verzamelingen in de tijd van de wetenschappelijke revolutie 1600-1750' in: Bergvelt, E., Meijers, D.J., Rijnders, M. (red.), *Verzamelen. Van rariteitenkabinet tot kunstmuseum*, Heerlen/Houten: Open Universiteit Heerlen/Gaade, 1993, pp. 189-203.

Berkel, K. van, 'The Dutch Republic. Laboratory of the Scientific Revolution', *Low Countries Historical Review* 125 (2010) pp. 81-105.

Berkvens-Stevelinck, C., *Magna Commoditas. Geschiedenis van de Leidse Universiteitsbibliotheek 1575-2000*, Leiden: Primavera/Universitaire Pers Leiden, 2001.

Betteridge, T., *Borders and Travellers in Early Modern Europe*, Hampshire/Burlington: Ashgate, 2007.

Bierman, A.I., Lieburg, M.J. van, Wittop Koning, D.A., *Biografische index van Nederlandse apothekers tot 1867*, Rotterdam: Erasmus Publishing, 1992.

Biografisch Woordenboek van Nederland. Online geraadpleegd <http://resources.huygens.knaw.nl/bwn>

Biografisch Woordenboek der Noord-Zuidnederlandse letterkunde 1888-1891. Online geraadpleegd DBNL

Blackwell, C., Kusakawa, S., Kessler, E., e.a., *Philosophy in the Sixteenth and Seventeenth Centuries. Conversations with Aristoteles*, Hampshire/Vermont: Ashgate, 1999.

Blaeu, J., *Tonneel der steden van de Vereenighde Nederlanden met hare Beschrijvingen*, Amsterdam: Joan Blaeu, 1652.

Bleyerveld, Y., Elen, A.J., Niessen, J., *Bosch to Bloemaert. Early Netherlandish Drawings in Museum Boijmans Van Beuningen*, Rotterdam, Bussum/Parijs: Thoth Fondation/Custodia, 2014. (cat. tent. Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam/Fondation Custodia, Parijs/ National Gallery of Art, Washington)

Bleyerveld, Y., Veldman, I.M., Plomp, M., e.a., *The Netherlandish Drawings of the 16th Century in the Teylers Museum*, Leiden: Primavera, 2016.

Bleyerveld, Y., *Landschappen op royaal formaat. Noord-Nederlandse kunstenaars tekenen in de buitenlucht, ca. 1580-1700*, Leiden: Universiteit Leiden, 2022. (oratie)

Blok, P.J., *Geschiedenis eener Hollandsche stad. Eene Hollandsche stad onder de Bourgondisch-Oostenrijkse heerschappij. Met een kaart*, Den Haag: Martinus Nijhoff, 1912. (4 dln.)

Blok, P. J., *Geschiedenis eener Hollandsche stad. Een Hollandsche stad onder de Republiek. Met twee kaarten*, Den Haag: Martinus Nijhoff, 1916. (4 dln.)

Blom, F.R.E., 'Of Wedding and War. Henricus Selyns' Brydal Torch (1663), Analysis, Edition, and Translation of the Dutch Poem', *Studies in Dutch Language and Culture* 2 (2008) pp. 185-200. Online geraadpleegd

Blom, J.C.H., Lamberts, E., *History of the Low Countries*, New York/Oxford: Berghahn Books, 1998.

Blom, O., *De jonge Rembrandt. Een biografie*: De Bezige Bij, 2019.

Bloom, J.J., 'Mastering the Medium. Reference and Audience in Goltzius's Print of the Circumcision' in: Jong, J. de, Meadow, M., Ramakers, B. (red.), e.a., *Prentwerk. Printwork 1500-1700*, Leiden/Boston: Brill, 2001, pp. 79-104. *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 52.

Boer, P. de, Frijhoff, W. (red.), *Lieux de mémoire et identités nationales*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 1993.

Boeren, P.C., 'Suzanna van Etten, weldoenster van Cornelius Musius', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 64 (1972) pp. 77-82.

Boers, M., *De Noord-Nederlandse kunsthandel in de eerste helft van de zeventiende eeuw*, Hilversum: Verloren, 2012.

Boers-Goosens, M., 'Weerbaar, wakker en waardig. De officieren op de schutterstukken van Joris van Schooten voor de Sint Jorisdoelen in Leiden uit 1626', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 106 (2014) pp. 59-87.

Bogendorf Rupprath, C. von, 'A Dog and his Man: Scandal in Seventeenth-Century' in: Jorink, E., Wouk, E.H., Woodall, J., *Humans and Other Animals*, Leiden: Brill, 2021, pp. 184-215. *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 71.

Bogtman, W., 'Zeven Kerkramen van mr. Isaac Nicolay van Swanenburgh', *Oud Holland* 55 (1938) pp. 115-128.

Boissard, J.J., *Icones Quinquaginta virorum illustrium*, Frankfurt: Theodore de Bry, 1597.

Boissard, J.J., *Icones virorum illustrium*, Frankfurt: Theodore de Bry, 1598.

Bonger, H. (red.), *Dirck Volkertszoon Coornhert. Dwars maar recht*, Zutphen: Walburg, 1989.

Borggreffe, H., Fusenig, Th., Uppenkamp, B. (red.), *Tussen stadspaleizen en luchtkastelen: Hans Vredeman de Vries en de Renaissance*, Gent/Amsterdam: Ludion, 2002. (cat. tent. Koninklijk Museum voor Schone Kunsten, Antwerpen)

Borggreffe, H., 'Thematiek en inhoud van de scenografische schilderijen van Hans Vredeman de Vries' in: Borggreffe, H., Fusenig, Th., Uppenkamp, B. (red.), *Tussen stadspaleizen en luchtkastelen: Hans Vredeman de Vries en de Renaissance*, Gent/Amsterdam: Ludion, 2002, pp. 135-152. (cat. tent. Koninklijk Museum voor Schone Kunsten, Antwerpen)

Bosman-Jelgersma, H.A., 'Dirck Outgaertsz Cluyt', *Farmaceutisch Tijdschrift voor België* 53 (1976) 6, pp. 525-548. (overdruk)

Bosman-Jelgersma, H.A., *Vijf eeuwen Delftse apothekers. Een bronnenstudie over de geschiedenis van de farmacie in een Hollandse stad*, Amsterdam: Ronald Meesters, 1979. (proefschrift)

Bosman-Jelgersma, H.A., 'Clusius en Clutius', *Farmaceutisch Tijdschrift voor België* 58 (1981) pp. 41-45.

Bosman-Jelgersma, H.A., 'Dirk Cluyt. De eerste Leidse hortulanus', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 83 (1991) pp. 75-88.

Bosman-Jelgersma, H.A., 'De inventaris van een Leidse apotheek uit het jaar 1587', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 86 (1994) pp. 51-68.

Bosman-Jelgersma, H.A. (red.), *Pieter van Foreest. De Hollandse Hippocrates*, Krommenie: Knijnenberg, 1996.

Bosman-Jelgersma, H.A. (red.), Breugelmans, R., Gnirrep, W.K., e.a., *Petrus Forestus Medicus*, Amsterdam: Stichting AD & L, 1996.

Bostoen, K., Kolfin, E. en Smith, P. (red.), *'Tweelinge eener dragt'. Woord en beeld in de Nederlanden (1500-1750)*, Hilversum: Verloren, 2001.

Bostoen, K., *Hart voor Leiden. Jan van Hout (1542-1609), stadssecretaris, dichter en vernieuwer*, Hilversum: Verloren, 2009.

Bostoen, K., 'Rouwen om Jan van Hout. De vrienden bij zijn graf', *Nieuw Letterkundig Magazijn* 31 (2013) 2 pp. 53-60.

Botley, P., Miert, D. van (red.), *The Correspondence of Joseph Justus Scaliger*, Genève: Librairie Droz S.A., 2012. (6 dln.)

Boureau, A., Chartier, R., *The Culture of Print. Power and the Uses of Print in Early Modern Europe*, Princeton: Princeton University Press, 2014.

Bouwman, A., Dongelmans, B., Hoftijzer, P., e.a., *Stad van boeken. Handschrift en druk in Leiden 1260-2000*, Leiden/Leiden: Primavera/Ginkgo, 2008.

Bouwman, A., Vlist, E. van der, 'Van schrijven naar drukken. Het Leidse boek tussen begin en Beleg' in: Bouwman, A., Dongelmans, B., Hoftijzer, P., e.a., *Stad van boeken. Handschrift en druk in Leiden 1260-2000*, Leiden/Leiden: Primavera/Ginkgo, 2008, pp. 1-151.

Bowen, K.L., Imhof, D.C., *Plantin and Engraved Book Illustrations in Sixteenth-Century Europe*, Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

Brakel, J.P., 'Dokteren in een dorp. De medische praktijk in de Katwijken 1600-1900', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 84 (1992) pp. 215-233.

Bremmer, J., Roodenburg, H., Thomas, K., *A Cultural History of Gesture. From Antiquity to the Present Day*, Cambridge GB/Oxford/Cambridge USA: Polity Press, 1991. Online geraadpleegd

Brenner, P.J., *Der Reisebericht. Die Entwicklung einer Gattung in der deutschen Literatur*, Frankfurt: Suhrkamp, 1989.

Breugelmans, R., Jonge, H.J. de, Otterspeer, W., e.a., *Erasmus en Leiden*, Leiden: Academisch Historisch Museum, 1986. (cat. tent. Academisch Historisch Museum, Leiden)

Breugelmans, R., *Fac et Spera: Joannes Maire, Publisher, Printer and Bookseller in Leiden 1603-1657. A Bibliography of his Publications*, z.p.: z.u., 2003. (proefschrift)

Briels, J.G.C.A., *Zuidnederlandse boekdrukkers en boekverkopers in de Republiek der Verenigde Nederlanden omstreeks 1570-1630. Een bijdrage tot de kennis van de geschiedenis van het boek*, Nieuwkoop: B. de Graaf, 1974.

Brik, H., 'Geschiedenis van de heerlijkheid Groeneveld', *Historisch Jaarboek Schipluiden 2011* (2012) pp. 23-65.

Brink, P. van den, Helmus, L.M. (red.), *Album Discipulorum J.R.J. van Asperen de Boer*, Zwolle: Waanders, 1997.

Brosens, K., Kelchtermans, L., Stighelen, K. van der (ed.), *Family Ties. Art Production and Kinship Patterns in the Early Modern Low Countries*, Turnhout: Brepols, 2012.

Bruijnen, Y., Janssen, P.H., Beyer, M. de, e.a., *De vier jaargetijden in de kunst van de Nederlanden 1500-1750*, Zwolle: Waanders, 2002. (cat. tent. Noordbrabants Museum, Den Bosch/Stedelijk Museum Vander Kelen-Meertens, Leuven)

Brulez, W., *Cultuur en getal. Aspecten van de relatie economie-maatschappij-cultuur in Europa tussen 1400-1800*, Amsterdam: Nederlandse Vereniging tot beoefening van de Sociale Geschiedenis, 1986.

Brusati, C., Enenkel, K.A.E., Melion, W.S. (red.), *The Authority of the Word. Reflecting on Image and Text in Northern Europe, 1400-1700*, Leiden/Boston: Brill, 2012. *Intersections. Interdisciplinary Studies in Early Modern Culture* 20.

Bryson, N., *Het ongeziene in beeld, Vier essays over het stilleven*, Amsterdam: SUA, 1993.

Bueren, T. van, 'De beste schilders van het gantsche Nederlandt'. *Karel van Mander en de Haarlemse schilderkunst*, Den Haag: Sdu, 1994.

Buijsen, E., *De schilderijenproductie van Adriaen Pietersz. van de Venne (1589-1662). Traditie, innovatie, commercie*, Nijmegen: z.u., 2018. (proefschrift)

Buijsen, E., *Ik soeck en vind. De schilderijen van Adriaen van der Venne*, Zwolle: Waanders, 2023.

Buisman, J.W., 'Kerk en samenleving' in: Maanen, R.C.J. van, Groenveld, S., Marsilje, J.W. (red.), e.a., *Leiden. De geschiedenis van een Hollandse stad 1574-1795*, Leiden: Stichting Geschiedschrijving Leiden, 2003, pp. 126-147.

Burke, P., 'The Renaissance, Individualism and the Portrait', *History of European Ideas* 21 (1995) pp. 393-400.

Bussels, S., *Spectacle, Rhetoric and Power: The Triumphal Entry of Prince Philip of Spain into Antwerp*, Amsterdam: Brill/Rodopi, 2012. *Ludus. Medieval and Early Renaissance Theatre and Drama* 11. Online geraadpleegd

Bussels, S., *Spectacle, Rhetoric and Power. The Triumphal Entry of Prince Philip of Spain into Antwerp*, Boston: Brill, 2012.

Buys, R., 'Sparks of Divine Light. Dirck Volckertsz. Coornhert's Rationalistic Perspective on Man and Morals', *Dutch Crossing* 36 (2012) pp. 19-34.

Carlier, M., Greve, A., Prevenier, W. (red.), e.a., *Hart en marge in de laat-middeleeuwse stedelijke maatschappij. Handelingen van het colloquium te Gent (22-23 augustus 1996)*, Leuven/Apeldoorn: Garant, 1997. *Studies in Urban Social, Economic and Political History of the Medieval and Modern Low Countries* 7.

Cetto, A.M., 'Ontleedkundige afbeeldingen. V. Het Leidse theatrum anatomicum, *Ciba-Symposium* 6 (1958) pp. 169-172.

Cetto, A.M., 'Katalog der bildlichen Darstellungen der anatomischen Sektion' in: Wolf-Heidegger, G., Cetto, A.M., *Die Anatomische Sektion in bildlicher Darstellung*, Basel/New York: S. Karger, 1967, pp. 121-392.

Chan, E., 'The vital Breath: Mathematical Visualizations in England and the Netherlands around 1600' in: Balfe, T., Woodall, J., Zittel, C. (red.), *Ad Vivum? Visual Materials and the Vocabulary of Like-Likeness in Europe before 1800*, Leiden/Boston: Brill, 2019, pp. 247-271. *Intersections. Interdisciplinary Studies in Early Modern Culture* 61.

Chapman, H.P., Scholten, F., Woodall, J. (red.), *Arts of Display. Het vertoon van de kunst*, Leiden: Brill, 2015. *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 65.

Chapman, H.P., Jorink, J., Lehman, A. (red.), e.a., *Ars amicitiae: De kunst van de vriendschap in de vroegmoderne Nederlanden*, Leiden/Boston: Brill, 2020. *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 70.

Chong, A., Kloek, W., Brusati, C., e.a., *Het Nederlandse stilleven 1550-1720*, Zwolle: Waanders, 1999. (cat. tent. Rijksmuseum Amsterdam/The Cleveland Museum of Art)

Clark, A., *Working Life of Women in the Seventeenth Century*, London: Cass, 1919.

Clark, S., *Vanities of the Eye: Vision in Early Modern European Culture*, Oxford: Oxford University Press, 2007.

Cleempool, K. van, 'Wetenschap en ambacht. De cartografische school en de instrumentmakers' in: Vanpaemel, G., Padmos, T. (red.), *Wereldwijs. Wetenschappers rond Keizer Karel*, Leuven: Davidsfonds, 2000, pp. 89-99.

Clotz, H.L., *Hochschule für Holland. Die Universität Leiden im Spannungsfeld zwischen Provinz, Stadt und Kirche, 1575-1619*, Stuttgart: Franz Steiner, 1998.

Coebergh van den Braak, A.M., *Meer dan zes eeuwen Leids Gymnasium*, Leiden: A.M. Coebergh van den Braak, 1997.

Cohen, H., *Bijdrage tot de geschiedenis der geneeskruidcultuur in Nederland*, Rotterdam: W.L. Brusse, 1927. (proefschrift)

Cohen, R., *By the Sword. A History of Gladiators, Musketeers, Samurai, Swash-bucklers, and Olympic Champions*, New York: Modern Library, 2003.

Cook, H.J., *Matters of Exchange. Commerce, Medicine, and Science in the Dutch Golden Age*, New Haven/London: Yale University Press, 2007.

Cools, H., 'De lotgevallen van een held uit de Franche-Comté: Filibert van Chalon, Prins van Oranje (1502-1530)', *Jaarboek Oranje-Nassau Museum* (2003) pp. 6-19. Online geraadpleegd

Coppens, C., Schepper, M. de, 'Printer to Town and University: Henrick van Haestens at Louvain. With a Checklist (1621-1628)' in: Roach, S. (red.), *Across the Narrow Seas. Studies in the History and Bibliography of Britain and the Low Countries presented to Anna E.C. Simoni*, London: The British Library, 1991, pp. 107-126.

Cortenbach, C.T., 'Het Hof van Zessen (thans Rijksmuseum van Oudheden)' *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken*, 37 (1945) pp. 74-94.

Coryate, T., *Coryates Crudities Hastily Gobbled Up in Five Moneths Travells in France, Italy &c.*, London: W. Stansby, 1611.

Coryate, T., *Coryates Crudities: Hastily Gobled Up in Five Moneths Travells in France, Italy &c.*, Glasgow: James MacLehose and Sons, 1905. (2 dln.) Online geraadpleegd

Cunningham, A., 'The Culture of Gardens' in: Jardine, N., Secord, J.A., e.a., *Cultures of Natural History*, Cambridge: Cambridge University Press, 1996, pp. 38-55.

Dackerman, S. (red.), Daston, L., Park, K., e.a., *Prints and the Pursuit of Knowledge in Early Modern Europe*, New Haven/London: Yale University Press, 2011.

Dalen, D. van, Wiegers, G., 'Wijzen uit het Oosten', *De Boekenwereld* 32/2 (2016) pp. 52-59.

Dankmeijer, J., *Petite histoire de l'anatomie de Leyde*, Leiden: Imprimerie Eduard IJdo, 1957.

D'Arcy Hughes, A., Vernon-Morris, H., *The Printmaking Bible. The Complete Guide to Techniques*, San Francisco: Chronicle Books, 2008.

Daston, L., 'Observation' in: Dackerman, S. (red.), Daston, L., Park, K., e.a., *Prints and the Pursuit of Knowledge in Early Modern Europe*, New Haven/London: Yale University Press, 2011, pp. 126-133.

Davis, Z.N., "Leo Africanus" Presents Africa to Europeans' in: Spicer, J.A., Davies, N.Z. e.a., *Revealing the African Presence in Renaissance Europe*, Baltimore: Marquand Books, 2012, pp. 60-80. (cat. tent. Walters Art Museum, Baltimore)

Debaive, C., 'Het wordingsproces van J. Meursius' Athenae Batavae', *Het Boek* 16 (1927) pp. 321-336.

Decker-Hauff, H., Setzler, W. (red.), *Cellius, E., Imagines professorum Tubingensium:1596*, Sigmaringen: J. Thorbecke, 1981.

Dee, S.P., Schoneveld, J. (red.), *Encyclopedie van het Oude en Nieuwe Testament*, Baarn: Bosch & Keuning N.V., z.j. (2 dln.)

Deijk, F. van, 'Een ooggetuige van belang? Isaac Claeszoon Swanenburg en zijn weergave van de Leidse saaiproduktie', *Textielhistorische Bijdragen* 33 (1993) pp. 7-42.

Dekeyzer, B., Cardon, B., Kenens, A., 'Het sprokkelen van de tijd. Sporen van het middeleeuwse tijds- en wereldbeeld in Zuid-Nederlandse kalenderminiaturen' in: Bruijnen, Y., Janssen, P.H., Beyer, M. de, e.a., *De vier jaargetijden in de kunst van de Nederlanden 1500-1750*, Zwolle: Waanders, 2002, pp. 25-35. (cat. tent. Noordbrabants Museum, Den Bosch/Stedelijk Museum Vander Kelen-Meertens, Leuven)

Dekker, R., 'Van "Grand Tour" tot treur- en sukkelreis, Nederlandse reisverslagen van de 16e tot begin 19e eeuw', *Opossum. Tijdschrift voor Historische en Kunstwetenschappen* 4 (1994) pp. 8-25.

Dekoninck, R., Guiderdoni, A., Melion, W. (red.), e.a., *Quid est secretum? Visual Representation of Secrets in Early Modern Europe, 1500-1700*, Leiden: Brill, 2020. *Intersections. Interdisciplinary Studies in Early Modern Culture* 65.

Delft, M. van, 'Schermen in de KB. De Academie de l'espée van Gerard Thibault', *De Boekenwereld* 32 (2016) 3 pp. 12-19.

Delft, M. van, Krogt, P. van der, Smit, M., e.a., *De geschiedenis van Nederland in 100 oude kaarten*, Tiel: Lannoo, 2019.

Delft, M. van, Wilde, M. de, Gelder, E. van (red.), 'Wetenschappers op reis', *De Boekenwereld* 37 (2021) 4.

Delsaerdt, P., 'De revolutie van de boekdrukkunst. Drukkers, boekhandelaars en bibliotheken' in: Vanpaemel, G., Padmos, T. (red.), *Wereldwijs. Wetenschappers rond Keizer Karel*, Leuven: Davidfonds, 2000, pp. 100-110.

Deursen, A.Th. van, 'The Dutch Republic 1588-1780' in: Blom, J.C.H., Lamberts, E., *History of the Low Countries*, New York/Oxford: Berghahn Books, 1998, pp. 143-220.

Deursen, A.Th. van, *Mensen van klein vermogen. Het kopergeld van de Gouden Eeuw*, Amsterdam: Bert Bakker, 2006.

Dieteren, F., Kloek, E., Visser, A., *Naar Eva's beeld. De geschiedenis van de vrouw in de Europese cultuur*, Amsterdam/Brussel: Elsevier, 1987.

Digitaal Vrouwenlexicon van Nederland. Online geraadpleegd Huygens ING

Dijksterhuis, E.J., *De mechanisering van het wereldbeeld*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 2006.

Dijksterhuis, F.J., "Will the Eye be the Sole Judge? "Science" and "Art" in the Optical Inquiries of Lambert ten Kate and Hendrik van Limborch around 1710' in: Jorink, E., Ramakers, B., Dupré, S., e.a., *Art and Science in the Early Modern Netherlands. Kunst en wetenschap in de vroegmoderne Nederlanden*, Zwolle: Waanders, 2001, pp. 308-331. *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 61.

Dijksterhuis, F.J., 'Geometries of Space. Dutch Mathematics and the Visualization of Distance' in: Gehring, U., Weibel, P. (red.), *Mapping Spaces. Networks of Knowledge in 17th Century Landscape Painting*, München/Karlsruhe: ZKM Center for Art and Media Karlsruhe/Hirmer, 2014, pp. 346-353.

Dijksterhuis, F.J., Weber, A., 'The Netherlands as a Laboratory of Knowing: Introduction to Locations of Knowledge in Dutch Contexts' in: Dijksterhuis, F.J., Weber, A., Zuidervaat, H.J., *Locations of Knowledge in Dutch Contexts*, Boston: Brill, 2019, pp. 1-14. *Knowledge Infrastructure and Knowledge Economy* 6.

Dijksterhuis, F.J., Weber, A., Zuidervaat, H.J., *Locations of Knowledge in Dutch Contexts*, Boston: Brill, 2019. *Knowledge Infrastructure and Knowledge Economy* 6.

Dixhoorn, A.C. van, *Lustige geesten. Rederijders en hun kamers in het publieke leven van de Noordelijke Nederlanden in de vijftiende, zestiende en zeventiende eeuw*, Amsterdam: Vrije Universiteit, 2004. (proefschrift)

Dixhoorn, A. van, *Lustige geesten. Rederijders in de Nederlanden (1480-1650)*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 2009.

Dolz, W., 'Notch and Bead. The Development of Artillery Instruments for Measuring and Sighting' in: Gehring, U., Weibel, P. (red.), *Mapping Spaces. Networks of Knowledge in 17th Century Landscape Painting*, München/Karlsruhe: ZKM Center for Art and Media Karlsruhe/Hirmer, 2014, pp. 308-323.

Dubourg Glatigny, P., 'Hans Vredeman de Vries en de perspektiefleer' in: Borggreve, H., Fusenig, Th., Uppenkamp, B. (red.), *Tussen stadspaleizen en luchtkastelen: Hans Vredeman de Vries en de Renaissance*, Gent/Amsterdam: Ludion, 2002, pp. 127-134. (cat. tent. Koninklijk Museum voor Schone Kunsten, Antwerpen)

Duym, J., *Een spiegelboek inhoudende ses spiegels, waer in veel deuchden claer aen te mercken zijn: seer cortwijlich ende stichtelijck voor alle menschen om te lesen*, Leyden: Jan Bouwens, 1600.

Edixhoven, B., *Van piramides tot modulaire krommen*, rede uitgesproken bij aanvaarding van het ambt van Hoogleraar in de Zuivere Wiskunde aan de Universiteit Leiden, Leiden: Universiteit Leiden, 2004.

Eekhout, M., *Material Memories of the Dutch Revolt: the Urban Memory Landscape in the Low Countries, 1566-1700*, Leiden: z.u., 2014. (proefschrift)

Egmond, F., 'Apothecaries as Experts and Brokers in the Sixteenth-Century Network of the Naturalist Clusius', *History of Universities* 23 (2008) 2 pp. 73-105.

Egmond, F., *The World of Carolus Clusius: Natural history of the making, 1550-1610*, London: Pickering & Chatto, 2010.

Egmond, F., *Eye for Detail. Images of Plants and Animals in Art and Science 1500-1630*, London: Reaktion Books, 2017.

Egmond, M. van, 'Toonneel der steden' van Joan Blaeu, *Hollands glorie in de 17de eeuw*, z.p.:z.u. z.j. Online geraadpleegd

Eijffinger, A.C., 'Prent en punt dicht (Grotius' Maurits-Epigrammen)', *Oud Holland* 92 (1978) pp. 161-206.

Eijffinger, A.C., 'Zin en beeld. Enige kanttekeningen bij twee historieprenten', *Oud Holland* 93 (1979) pp. 251-269.

Eisenstein, E.L., *The Printing Revolution in Early Modern Europe*, Cambridge: Cambridge University Press, 2005.

Ekkart, R.E.O., Keersen-Halbertsma, M.F. van, Waal, H. van de, *Icones Leidenses. De portretverzameling van de Rijksuniversiteit te Leiden*, Leiden: Rijksuniversiteit Universitaire Pers, 1973.

Ekkart, R.E.O., 'Een Leidse loterijkaart uit de zestiende eeuw', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 66 (1974) pp. 112-116.

Ekkart, R.E.O., 'Leidse schilders, tekenaars en graveurs uit de tweede helft van de 16de en het begin van de 17de eeuw', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 66 (1974) pp. 171-196.

Ekkart, R.E.O., *Athenae Batavae. De Leidse universiteit/The University of Leiden 1575-1975*, Leiden: Universitaire Pers Leiden, 1975.

Ekkart, R.E.O., 'De pedellenstaven der Leidse universiteit', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 67 (1975) pp. 51-62.

Ekkart, R.E.O., *De Leidse universiteit in 1610*, Alphen aan den Rijn: Canaletto, 1975.

Ekkart, R.E.O., 'Portraits in Leiden University Library', *Quaerendo* 5 (1975) pp. 52-65.

Ekkart, R.E.O., 'Familiekroniek Van Heemskerck en Van Swanenburg', *Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie en het Iconografisch Bureau* 32 (1978) pp. 41-70.

Ekkart, R.E.O., 'Het grafmonument van Scaliger', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 70 (1978) pp. 81-90.

Ekkart, R.E.O., 'Familiekroniek Van Heemskerck en Van Swanenburg', *Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie en het Iconografisch Bureau* 33 (1979) pp. 44-75.

Ekkart, R.E.O., 'De Leidse bibliotheek in 1600', *De Boekenwereld* 1 (1984-1985) pp. 13-17.

Ekkart, R.E.O., 'Jan Cornelisz. van 't Woudt als portretschilder', *Oud Holland* 103 (1989) pp. 223-242.

Ekkart, R.E.O., Meyere, J. de, *Knappe koppen. Vier eeuwen Nederlands professorenportret*, Utrecht/Utrecht/Zutphen: Centraal Museum/Universiteitsmuseum Utrecht/Walburg, 1991.

Ekkart, R.E.O., *Isaac Claesz. van Swanenburgh 1537-1614. Leids schilder en burgemeester*, Zwolle: Waanders, 1998.

Ekkart, R.E.O., 'David Bailly als schilder en tekenaar van portretten' in: Asperen, J. van, Ekkart, R.E.O., Vogelaar, C., *David Bailly. Tijd, dood en ijdelheid*, Leiden/Zwolle: Museum De Lakenhal/Waanders, 2023, pp. 47-73. (cat. tent. Museum De Lakenhal, Leiden)

Enenkel, K.A.E., Heesakkers, C. (red.), Westerweel, B., e.a., *Lipsius in Leiden. Studies on the Life and Works of a Great Humanist on the Occasion of his 45th Anniversary*, Voorthuizen: Florivallis, 1997.

Enenkel, K.A.E., *Imagines Agentes. Geheugenboeken en de organisatie van kennis in de Neolatijnse literatuur*, Amsterdam: Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, 2006.

Enenkel, K.A.E., Ottenheim, K., *Oudheid als ambitie. De zoektocht naar een passend verleden 1400-1700*, Nijmegen: Vantilt, 2017.

Enenkel, K.A.E., Jong, J.L. de (red.), Stagl, J., e.a., *Artes Apodemicae and Early Modern Travel Culture, 1550-1700*, Leiden/Boston: Brill, 2019. *Intersections. Interdisciplinary Studies in Early Modern Culture* 64.

Enenkel, K.A.E., 'Loysius's *Pervigilium Mercurii* and other Early Latin *Artes Apodemicae*: the Constitution of a Genre through Intertextuality' in: Enenkel, K.A.E., Jong, J.L. de (red.), Stagl, J., e.a., *Artes Apodemicae and Early Modern Travel Culture, 1550-1700*, Leiden/Boston: Brill, 2019, pp. 28-74. *Intersections. Interdisciplinary Studies in Early Modern Culture* 64.

Enenkel, K.A.E., Jong, J.L. de (red.), *Re-inventing Ovid's Metamorphoses. Pictorial and Literary Transformations in Various Media, 1400-1800*, Leiden/Boston: Brill, 2020. *Intersections. Interdisciplinary Studies in Early Modern Culture* 70.

Eversmann, P.G.F., 'What did they see?: Science and Religion in the Anatomical Theaters of the Sixteenth and Seventeenth Centuries' in: Dekoninck, R., Guiderdoni, A., Melion, W. (red.), e.a., *Quid est secretum? Visual Representation of Secrets in Early Modern Europe, 1500-1700*, Leiden: Brill, 2020, pp. 260-284. *Intersections. Interdisciplinary Studies in Early Modern Culture* 65.

Falkenburg, R., Jong, J. de, Roodenburg H., e.a., *Beeld en zelfbeeld in de Nederlandse kunst, 1550-1750. Image and Self-Image in Netherlandish Art*, Leiden: Brill, 1995. *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 46.

Felfe, R., 'Collections and the Surface of the Image: Pictorial Strategies in Early-Modern Wunderkammern' in: Schramm, H., Schwartz, L., Lazard-zig, J. (red.), *Collection-Laboratory-Theatre. Scenes of Knowledge in the 17th Century*, Berlin: Walter de Gruyter GmbH & Co, 2005, pp. 228-265.

Fennema, K., 'Het zelfportret van Isaac Claesz. van Swanenburgh 1568' in: Brink, P. van den, Helmus, L.M. (red.), *Album Discipulorum J.R.J. van Asperen de Boer*, Zwolle: Waanders, 1997, pp. 61-65.

Filedt Kok, J.P., Leesberg, M., Luijten, G., *The De Gheyn Family*, Rotterdam/Amsterdam, Sound and Vision/Rijksmuseum, 2000. (2 dln.) *The new Hollstein. Dutch and Flemish Etchings, Engravings and Woodcuts 1450-1700* 9.

Findlen, P., 'The Museum: its Classical Etymology and Renaissance Genealogy', *Journal of the History of Collections* 1 (1989) pp. 59-78.

Findlen, P., *Possessing Nature. Museums, Collecting, and Scientific Culture in Early Modern Italy*, Berkeley/Los Angeles/London: University of California Press, 1994.

Findlen, P., Park, K., Daston, L., *Anatomy Theaters, Botanical Gardens, and Natural History Collections*, Cambridge: Cambridge University Press, 2006. *The Cambridge History of Science* 3.

Findlen, P. (ed.), Nappi, C., Norton, M., e.a., *Early Modern Things. Objects and their Histories, 1500-1800*, New York: Routledge, 2013.

Findlen, P., 'Why put a Museum in a Book? Ferrante Imperato and the Image of Natural History in Sixteenth-Century Naples', *Journal of the History of Collections* 33 (2021) pp. 419-433. Online geraadpleegd

Fischer, E., *Melchior Lorck*, Kopenhagen: Vandekunsten, 2009. (4 dln.)

Fleischer, A., 'Enricus Corvinus. Een Delftse apotheker als spil van kennis en kunde in Rome (1590-1639)' in: Gelder, E. van, Jorink, E., Nieuwland, I. (red.), *'Dingen die ergens toe dienen.'* *Verhalen over materiële cultuur van wetenschap*, Hilversum: Verloren, 2017, pp. 126-129.

Fleurkens, A.C.G., *Stichtelijke lust. De toneelspelen van D.V. Coornhert (1522-1590) als middelen tot het geven van morele instructie*, Hilversum: Verloren, 1994. (proefschrift)

Flieger, U.E., *Bürgerstolz und Wollgewerbe. Der Bilderzyklus des Isaac Claesz. van Swanenburg (1537-1614) in der Lakenhal von Leiden*, Münster: Waxmann, 2010.

Fock, C.W., *Leids zilver*, Leiden: Stedelijk Museum de Lakenhal, 1977. (cat. tent. Stedelijk Museum De Lakenhal, Leiden)

Fock, W., Eliëns, T.M., Koldewey, E.F., e.a., *Het Nederlandse interieur in beeld 1600-1900*, Zwolle: Waanders, 2001.

Foer, J., *Het geheugenpaleis*, Amsterdam: De Bezige Bij, 2011.

Fontaine Verwey, H. de la, *Drukkers, Liefhebbers en Piraten in de Zeventiende Eeuw*, Amsterdam: Nico Israel, 1976. *Uit de wereld van het boek* 2. (4 dln.)

Fontaine Verwey, H. de la, 'De Gouden Eeuw van de Nederlandse boekillustratie 1600-1635' in: Fontaine Verwey, H. de la, *Drukkers, Liefhebbers en Piraten in de Zeventiende Eeuw*, Amsterdam: Nico Israel, 1976, pp. 49-76. *Uit de wereld van het boek*, 2. (4 dln.)

Fontaine Verwey, H. de la, 'Gerard Thibault and his Academie de l'espée', *Quaerendo* 8 (1978) pp. 283-319.

Frank-van Westrienen, A., *De Grootte Tour. Tekening van de educatiereis der Nederlanders in de zeventiende eeuw*, Amsterdam: Noord-Hollandsche Uitgeversmaatschappij, 1983. (proefschrift)

Frazer, J.G., *De gouden tak. Over mythen, magie en religie*, Amsterdam/Antwerpen: Contact, 1995.

Freedberg, D., *Dutch Landscape Prints of the Seventeenth Century*, London: Colonnade, 1980.

Frijhoff, W., 'Identiteit en identiteitsbesef. De historicus en de spanning tussen verbeelding, benoeming en herkenning', *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden* 107 (1992) pp. 614-634.

Frijhoff, W., Spies, M., *Nederlandse cultuur in Europese context. 1650. Bevochten eendracht*, Den Haag: Sdu, 1999.

Fuchs, R., *Schilderen in Nederland*, Amsterdam: Prometheus, 2003.
 Fuhring, P. (red.), Jonge, K. de, Maegd, C. de, e.a., *De wereld is een tuin. Hans Vredeman de Vries en de tuinkunst van de Renaissance*, Gent: Ludion, 2002. (cat. tent. Rubenshuis, Antwerpen)

Fuhring, P., 'Tuinen in het oeuvre van Hans Vredeman de Vries' in: Fuhring, P. (red.), Jonge, K. de, Maegd, C. de, e.a., *De wereld is een tuin. Hans Vredeman de Vries en de tuinkunst van de Renaissance*, Gent: Ludion, 2002, pp. 8-33. (cat. tent. Rubenshuis, Antwerpen)

Garberson, E., 'Libraries, Memory and the Space of Knowledge', *Journal of the History of Collections* 18 (2006) 2, pp. 105-136.

Garnett, R., *The Diary of John Evelyn. Ed. from the Original mms by William Bray*, New York/London: M. Walter Dunne, 1901. (2 dln.)

Gaudio, M., *Engraving the Savage. The New World and Techniques of Civilization*, Minneapolis/London: University of Minnesota Press, 2008.

Gehring, U., Weibel, P. (red.), *Mapping Spaces. Networks of Knowledge in 17th Century Landscape Painting*, München/Karlsruhe: ZKM Center for Art and Media Karlsruhe/Hirmer, 2014.

Gehring, U., 'Painted Topographies. A Transdisciplinary Approach to Science and Technology in Seventeenth-Century Landscape Painting' in: Gehring, U., Weibel, P. (red.), *Mapping Spaces. Networks of Knowledge in 17th Century Landscape Painting*, München/Karlsruhe: ZKM Center for Art and Media Karlsruhe/Hirmer, 2014, pp. 23-101.

Gelder, E. van, *Tussen hof en keizerskroon. Carolus Clusius en de ontwikkeling van de botanie aan Midden-Europese hoven (1573-1593)*, Leiden: Leiden University Press, 2011. (proefschrift)

Gelder, E. van, *Bloeiende kennis. Groene ontdekkingen in de Gouden Eeuw*, Hilversum: Verloren, 2012. (cat. tent. Museum Boerhaave, Leiden)

Gelder, E. van, Jorink, E., Nieuwland, I. (red.), e.a., *'Dingen die ergens toe dienen.' Verhalen over materiële cultuur van wetenschap*, Hilversum: Verloren, 2017.

Gelder, J.G. van, 'Hollandse etsrecepten vóór 1645', *Oud Holland* 66 (1939) pp. 113-124.

Gelder, R. van, 'Noordnederlandse verzamelingen in de zeventiende eeuw' in: Bergvelt, E., Meijers, D.J., Rijnders, M. (red.), *Verzamelen. Van rariteitenkabinet tot kunstmuseum*, Heerlen/Houten: Open Universiteit Heerlen/Gaade, 1993, pp. 123-142.

Gemert, G., Korsten, F., Rietbergen, P., e.a., *Orbis doctus, 1500-1850. Perspectieven op de geleerde wereld van Europa: plaatsen en personen. Opstellen aangeboden aan professor dr. J.A.H. Bots*, Amsterdam/Utrecht: Apa-Holland Universiteits Pers, 2005.

Gerards-Nelissen, I., 'Otto van Veen's Emblemata Horatiana', *Simiolus* 5 (1971) pp. 20-63.

Gestel, P. van, Krog, P. van der, *Mappae antiquae. Liber amicorum Günter Schilder: vriendenboek ter gelegenheid van zijn 65ste verjaardag. Essays on the Occasion of his 65th Birthday*, Houten: Hes & De Graaf, 2007. Online geraadpleegd

Gogelein, A.J.F., Luyendijk-Elshout, A.M., Heesakkers, C.L., e.a., *Leidse universiteit 400. Stichting en eerste bloei 1575-ca. 1650*, Amsterdam: Rijksmuseum Amsterdam, 1975. (cat. tent. Rijksmuseum Amsterdam)

Gogelein, A.J.F., *Hortus Horti Horto. Een bouquet notities uit de 17e en 18e eeuwse reisverslagen van vreemdelingen, die de universiteitshof en zijn musea bezochten in Leiden*, Leiden: Rijksherbarium/Hortus botanicus, 1990.

Gogelein, A.J.F., *Een openbaar universitair museum te Leiden. Het ontstaan, de bloei en het vergaan van de 'snijkamer' of het Theatrum Anatomicum te Leiden. Als universitair instituut en als publiek museum*, Leiden: z.u., 1996. (typoscript)

Gogelein, A.J.F., *Vitruvius-Leonardo-Dolf. Van Vitruvius naar Leonardo da Vinci, van Leonardo naar Dolf Gogelein. Een overzicht van een gekte*, Den Haag: z.u., 2009. (typoscript)

Goldhill, S., *Who needs Greek? Contest in the Cultural History of Hellenism*, Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

Gombrich, E.H., *Eeuwige schoonheid*, Haarlem: De Haan, 1977.

Goudriaan, K., Moolenbroek, J. van, Tervoort, A. (red.), *Education and Learning in the Netherlands, 1400-1600, Essays in honour of Hilde de Ridder-Symoens*, Leiden/Boston: Brill, 2004. *Brill's Studies in Intellectual History* 123.

Grabowsky, E.M., Verkruijsse, P.J., *Arnout Hellemans Hooft. Een naekt beeldt op een marmore matras seer schoon. Het dagboek van een 'grand tour' (1649-1651)*, Hilversum: Verloren, 2001.

Graf, F., 'Gestures and Conventions: the Gestures of Roman Actors and Orators' in: Bremmer, J., Roodenburg, H., Thomas, K., *A Cultural History of Gesture. From Antiquity to the Present Day*, Cambridge GB/Oxford/Cambridge USA: Polity Press, 1991, pp. 36-58. Online geraadpleegd

Grafton, A., *Joseph Scaliger. A Study in the History of Classical Scholarship I: Textual Criticism and Exegesis*, Oxford: Clarendon, 1983. *Oxford-Warburg Studies*.

Grafton, A., *Joseph Scaliger. A Study in the History of Classical Scholarship II: Historical Chronology*, Oxford: Clarendon, 1993. *Oxford-Warburg Studies*.

Grämiger, G., *Verortungen von Wissen. Die Räume und Sammlungen der Universität Leiden 1575-1700*, Zürich: z.u., 2014. (proefschrift)

Grammaticus, S., Duym J., *Oudt Batavien nu ghenaeamt Holland: hoe, ende in wat manieren, ende van wien Hollandt, Zeelandt, ende Vrieslandt eerst bewoont is gheweest/auctore Saxone Grammatico; mits-gaders des lands oude graven ende nieuwe gouverneurs*, Leyden: A. Clouck, 1606.

Griffiths, A., *Prints and Printmaking. An Introduction to the History and Techniques*, London: British Museum Press, 1996.

Griffiths, A., *The Print before Photography. An Introduction to European Printmaking, 1550-1820*, London: British Museum Press, 2016.

Groen, A. in 't, Hulst, A. van der, Ridder, C. den, e.a., *Leids-Haags Allegorie-enlexicon. Leyden University Dual PhD Centre The Hague*, Delft: Eburon, 2016.

Groenveld, S., *Het Twaalfjarig Bestand, 1609-1621. De jongelingsjaren van de Republiek der Verenigde Nederlanden*, Den Haag: Haags Historisch Museum, 2009.

Groenveld, S., 'Schenken van gebrandschilderde glazen in Holland in de zestiende en zeventiende eeuw', *Bulletin KNOB* 111 (2012) pp. 142-157.

Grootes, E.K. (red.), Anrooij, W. van, Keesman, W., e.a., *Haarlems Helicon. Literatuur en toneel te Haarlem vóór 1800*, Hilversum: Verloren, 1993.

Guicciardini, L., *Description de tous les Pays-Bas*, Amsterdam: C. Claesz., 1609.

Haak, B., Overbeek, A. (red.), *Hollandse schilders in de Gouden Eeuw*, Amsterdam: Meulenhoff/Landshoff, 1984.

Haitsma Mulier, E.O.G., 'De eerste Hollandse stadsbeschrijvingen uit de zeventiende eeuw', *De Zeventiende Eeuw* 9 (1993) pp. 97-111.

Hall, J., *Dictionary of Subjects and Symbols in Art*, New York/London: Harpers & Row, 1974.

Hall, J., *Het zelfportret. Een culturele geschiedenis*, Kerkdriel: Librero, 2014.

Harkness, D.E., *The Jewel House. Elizabethan London and the Scientific Revolution*, New Haven/London: Yale University Press, 2007.

Harms, R., Joad, R., Salman, J., *Not Dead Things. The Dissemination of Popular Print in England and Wales, Italy, and the Low Countries, 1500-1820*, Leiden: Brill, 2013. *Library of the Written Word* 30.

Harmsen, A.E.J., 'Hugo de Groot op de zeilwagen van Simon Stevin', *Neerlandistiek. Online tijdschrift voor taal- en letterkunde* 2-10-2016.

Harmsen, A.E.J., *De zeilwagengedichten*, z.p.: z.u., z.j. Online geraadpleegd

Härting, U., 'Over doel, functie en vorm van Nederlandse tuinen in de zestiende en zeventiende eeuw' in: Fuhring, P. (red.), Jonge, K. de, Maegd, C. de, e.a., *De wereld is een tuin. Hans Vredeman de Vries en de tuinkunst van de Renaissance*, Gent: Ludion, 2002, pp. 88-106. (cat. tent. Rubenshuis, Antwerpen)

Hartmans, R., 'Otterspeer over de universiteit. Alle kennis kwam samen in Leiden', *Historisch Nieuwsblad* 2 (2023) p. 92.

Hautekeete, S., *Tekeningen uit Nederlands Gouden Eeuw. In de verzameling van Juan Grez*, Gent: Snoeck, 2007. (cat. tent. Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België-Brussel)

Haye, T., 'Lorenz Gryll (d. 1560): a Traveller in the Service of Medical Training in Artes Apodemicae' in: Enenkel, K.A.E., Jong, J.L. de (red.), Stagl, J., e.a., *Artes Apodemicae and Early Modern Travel Culture, 1550-1700*, Leiden/Boston: Brill, 2019, pp. 75-91. *Intersections. Interdisciplinary Studies in Early Modern Culture* 64.

Heesakkers, C.L., *Een netwerk aan de basis van de Leidse universiteit. Het album amicorum van Janus Dousa. II. Inleiding, transcriptie, vertaling en toelichting*, Leiden/Den Haag: Universiteitsbibliotheek Leiden/Jongbloed, 2000. (2 dln.)

Heesakkers, C., Thomassen, K., Duijn, M. van, *Vrienden vereend. Leidse verzameling alba amicorum*, Leiden: Universitaire Bibliotheken, 2018. (cat. tent. Universiteitsbibliotheek Leiden)

Hegeler, H., Wiltschko, S., *Anton Praetorius und das 1. Große Fass von Heidelberg: Schriften des Kämpfers gegen Folter und Hexenverfolgung betreffend Heidelberg, Heppenheim, Weinheim, Dittelsheim, Ilvesheim und den Rhein-Neckar-Raum*, Unna: Eigenverlag Hartmut Hegeler, 2003.

Heijden, H.A.M. van der, *Leo Belgicus. An Illustrated and Annotated Carto-Bibliography*, Alphen aan den Rijn: Canaletto, 1990.

Heinsius, D., *Spiegel vande Doorluchtige, eerlicke, Cloucke, Deuchtsame ende verstandege vrouwen*, Amsterdam: J. Hondius, 1606.

Helliesen, S., 'Thronus Justitiae. A Series of Pictures of Justice by Joachim Wtewael', *Oud Holland* 91 (1977) pp. 232-266.

Helm, J. van der, Hamelink, R., Wilmsen, G., *Delitiae Italiae. Een reis door het zeventiende-eeuwse Italië*, Hilversum: Verloren, 2021.

Helmers, H., Janssen, G., Noorman, J. (red.), e.a., *De zeventiende eeuw*, Leiden: Leiden University Press, 2021.

Helmers, H., 'Burgerparticipatie en het publieke debat' in: Helmers, H., Janssen, G., Noorman, J. (red.), e.a., *De zeventiende eeuw*, Leiden: Leiden University Press, 2021, pp. 186-207.

Heniger, J., 'De eerste Nederlandse wetenschappelijke reis naar Oost-Indië, 1599-1601', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 65 (1973) pp. 27-49.

Herk, A.C.M. van, *Fabels van liefde. Het mythologisch-amoureuze toneel van de rederijkers (1475-1621)*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 2011.

Hermans, J.M.M., Jensma, G., Sluis, J. van, e.a., *De Franeker universiteitsbibliotheek in de zeventiende eeuw. Beleid en belang van een academiebibliotheek*, Hilversum: Verloren, 2007.

Hermans, L., Eck, C. van, Zwijnenberg, R., *Leon Battista Alberti. De schilderkunst. Gevolgd door: Het standbeeld*, Nijmegen: SUN, 2011.

Herwaarden, J. van, Japenga, C.J., Leeuwenberg, H.L.Ph., *Steden en hun verleden. De ontwikkeling van de stedelijke samenleving in de Nederlanden tot de negentiende eeuw*, Utrecht/Den Haag: Teleac/Sdu, 1988.

Heuer, C.P., *The City Rehearsed: Object, Architecture, and Print in the Worlds of Hans Vredeman de Vries*, London/New York: Routledge, 2009.

Heuvel, C. van den, 'De Huysbou.' *A Reconstruction of an Unfinished Treatise on Architecture, Town Planning and Civil Engineering by Simon Stevin*, Amsterdam: Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, 2005.

Heuvel, C. van den, 'De vesting als mathematisch en cultureel kennisstelsel. Het onderwijs in de vestingbouw aan hovelingen, kooplui en ambachtslieden in de Hollandse Republiek (17de eeuw)', *Scientiarum Historia* 32 (2006) pp. 99-117.

Heuven-Nes, E. van, *Nassau en Oranje in gebrandschilderd glas 1503-2005*, Hilversum: Verloren, 2015.

Hind, A.M., *A History of Engraving & Etching from the 15th Century to the Year 1914*, New York: Dover, 1963.

Hoenkamp-Mazgon, M., *Palais de Hollande te Istanboel. Het ambassadegebouw en zijn bewoners sinds 1612*, Amsterdam: Boom, 2002.

Hoftijzer, P.G., *Pieter van der Aa (1659-1733). Leids drukker en boekverkoper*, Leiden: Primavera, 1999.

Hoftijzer, P.G. (red.), *Adelaar in de wolken. De Leidse jaren van Josephus Justus Scaliger 1593-1609*, Leiden: Scaliger Instituut, 2005. *Kleine publicaties van de Universiteitsbibliotheek* 69. (cat. tent. Universitaire Bibliotheken Leiden)

Hoftijzer, P.G., 'Leidse studentenbibliotheken in de zeventiende eeuw' in: Hermans, J.M.M., Jensma, G., Sluis, J. van, e.a., *De Franeker universiteitsbibliotheek in de zeventiende eeuw. Beleid en belang van een academiebibliotheek*, Hilversum: Verloren, 2007, pp. 135-153.

Hoftijzer, P., 'Veilig achter Minerva's schild. Het Leidse boek in de zeventiende en achttiende eeuw' in: Bouwman, A., Dongelmans, B., Hoftijzer, P., e.a., *Stad van boeken. Handschrift en druk in Leiden 1260-2000*, Leiden/Leiden: Primavera/Ginkgo, 2008, pp. 153-263.

Hoftijzer, P.G., 'Ons' meesters roem en voordeel. Arbeidsomstandigheden in het Leidse boekenbedrijf in de vroegmoderne tijd', *Jaarboek Dirk van Eck* 21 (2009) pp. 59-86.

Hoftijzer, P.G., 'Leiden-German Book-Trade Relations in the Seventeenth Century: the Case of Jacob Marcus' in: Rosenberg, S., Simon, S., *Material Moments in Book Cultures. Essays in Honour of Gabriele Müller-Oberhauser*, Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH Internationaler Verlag der Wissenschaften, 2014, pp. 163-176.

Hoftijzer, P.G., '*Pallas nostra*. Early modern Printer's Marks in Leiden as Expressions of Professional and Personal Identity' in: Scholz, B.F., Wolkenhauer, A., *Typographorum emblemata. The Printers Mark in the Context of Early Modern Culture*, Berlin/Boston: De Gruyter, 2018, pp. 169-196. *Written Media. Perspectives in Communication and Book Studies* 4.

Hoftijzer, P.G., 'Leidse wetenschappelijke uitgeverij', *Boekenwereld* 38 (2022) pp. 2-3.

Hoftijzer, P.G., 'Leidse drukkersmerken', *Boekenwereld* 38 (2022) pp. 4-5.

Holländer, E., *Die Medizin in der klassischen Malerei*, Stuttgart: Ferdinand Enke, 1913.

Hollstein, F.W.H., *Hollstein's Dutch & Flemish Etchings, Engravings and Woodcuts, 1450-1700*, Amsterdam: M. Hertzberger, 1949-2010. (72 dln.)

Hoogduin-Berkhout, M., "Op de gelukkige regeeringe van Leiden." Geschilderde voorstellingen in het Leidse stadhuis 1575-1700', *De Zeventiende Eeuw* 22 (2006) pp. 59-105.

Horst, D.J.H. ter, *Daniël Heinsius (1580-1655)*, Utrecht: Hoeijenbos en Co N.V., 1934.

Houbraken, A., *De groote schouburgh der Nederlantsche konstschilders en schilderessen, waar van 'er vele met hunne beeltenissen ten tooneel verschynen, [...] zynde een vervolg op het Schilderboek van K. van Mander*, Amsterdam: A. Houbraken, 1718. (3 dln.)

Houbraken, A., *De groote schouburgh der Nederlantsche konstschilders en schilderessen*, Amsterdam: A. Houbraken, 1718-1721 (facsimile), Maastricht: Leiter-Nypels, 1943-1953. (3 dln.)

Hout, N. van (red.), Huvenne, P., *Copyright Rubens. Rubens en de grafiek*, Gent/Amsterdam: Ludion, 2004. (cat. tent. Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen, Antwerpen/Musée national des beaux-arts de Québec, Québec)

Houtzager, H.L., *Medicyns, Vroedwyfs en Chirurgyns. Schets van de gezondheidszorg in Delft en beschrijving van het Theatrum Anatomicum aldaar in de 16e en 17e eeuw*, Amsterdam: Rodopi, 1979.

Houtzager, H.L., Kunz, G.G., Leeuwen, H.W. van (red.), e.a., *Kruit en krijg. Delft als bakermat van het Prins Maurits Laboratorium TNO*, Amsterdam: Rodopi, 1988.

Houtzager, H., Jonker, M. (red.), *De snijkunst verbeeld. Delftse anatomische lessen nader belicht. Beschrijving van de vier anatomische lessen en een overzicht van de gezondheidszorg in Delft en haar beoefenaren in de zeventiende en achttiende eeuw*, Delft/Voorburg/Zwolle: Reinier de Graaf Groep/Waanders, 2002.

Houtzager, H., 'De anatomische les van Dr Pieter van der Meer, geschilderd door Michiel en Pieter van Mierevelt in 1617' in: Houtzager, H., Jonker, M. (red.), *De snijkunst verbeeld. Delftse anatomische lessen nader belicht. Beschrijving van de vier anatomische lessen en een overzicht van de gezondheidszorg in Delft en haar beoefenaren in de zeventiende en achttiende eeuw*, Delft/Voorburg/Zwolle: Reinier de Graaf Groep/Waanders, 2002, pp. 85-99.

Huisman, A., Koppenol, J., *Daer comt de Lotery met trommels en trompetten! Loterijen in de Nederlanden tot 1726*, Hilversum: Verloren, 1991.

Huisman, T., *De vier gedaanten van de arts*, Leiden: Museum Boerhaave, 1992. (cat. tent. Museum Boerhaave, Leiden)

Huisman, T., 'Over de wonderbaarlijke genezing van de Pruisische messenslikker. Getuigen van een zeventiende-eeuws medisch wonder', *Gewina* 26 (2003) pp. 115-118.

Huisman, T., *The Finger of God. Anatomical Practice in 17th Century Leiden*, Leiden: z.u., 2008. (proefschrift)

Huisman, T., *The Finger of God. Anatomical Practice in 17th Century Leiden*, Leiden: Primavera Pers, 2009.

Huisman, H., 'Mastering the World. Three Collections of Curiosities in the Young Dutch Republic', in: Gehring, U., Weibel, P. (red.), *Mapping Spaces. Networks of Knowledge in 17th Century Landscape Painting*, München/Karlsruhe: ZKM Center for Art and Media Karlsruhe/Hirmer, 2014, pp. 340-345.

Huizinga, J., 'De academische gebouwen' in: Zimmerman, A.R., Huizinga, J., Meyers, E.M., e.a., *Pallas Leidensis MCMXXV*, Leiden: Van Doesburgh, 1925, pp. 19-35.

Huizinga, J., *Herfsttij der middeleeuwen. Studie over levens- en gedachtenvormen der veertiende en vijftiende eeuw in Frankrijk en de Nederlanden. Bezorgd en geïllustreerd door Anton van der Lem*, Amsterdam: Atlas Contact, 1997.

Huizinga, J., *Erasmus*, Rotterdam: Ad. Donker, 2001.

Hulshoff Pol, E., 'Boucken op 't secreteet. Plantijndrukken op het Raadhuis te Leiden', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 64 (1972) pp. 89-98.

Hulshoff Pol, E., 'The Library', in: Lunsingh Scheurleer, Th.H., Posthumus Meyjes, G.H.M. (red.), e.a., *Leiden University in the Seventeenth Century. An Exchange of Learning*, Leiden: Universitaire Pers Leiden/Brill, 1975, pp. 394-459.

Hulshoff Pol, E., 'What about the Library?', *Quaerendo* 5 (1975) pp. 39-51.

Hunger, F.W.T., *Charles de l'Ecluse. Carolus Clusius. Nederlandsch kruidkundige 1526-1609*, Den Haag: Martinus Nijhoff, 1927.

Idenburg-Siegenbeek van Heukelom, O.C.D., 'De pedellenstaven van de Leidse universiteit', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 48 (1956) pp. 112-116.

Illustrium Hollandiae & Westfrisiae Ordinum alma Academia Leidensis (contenta proxima pagina docebit.), Lugdunum Batavorum: Jacobum Marci/Justum à Colster, 1614.

Irwin, R., *For Lust of Knowing. The Orientalists and their Enemies*, London: Penguin Books, 2006.

Jacobsen Jensen, J.N., 'Hoe een franschman ons land in 1636 zag', *Onze Eeuw* 12 (1912) pp. 97-115.

Jacobsen Jensen, J.N., *Reizigers te Amsterdam, beschrijvende lijst van reizen in Nederland door vreemdelingen voor 1850*, Amsterdam: Genootschap Amstelodamum, 1919. Online geraadpleegd

Jager, A., Osnabrugge, M., *Op bezoek in de Republiek: Reisverslagen uit de zeventiende en achttiende eeuw*, Zwolle: WBooks, 2022.

Jager, I. de, Schadee, N., *Tegels uit Rotterdam*, Rotterdam/Zaltbommel: Historisch Museum, Rotterdam/Aprilis, 2009.

Janda-Bux, A., 'Die Entstehung der Bildnissammlung an der Universität Leipzig und ihre Bedeutung für die Geschichte des Gelehrtenporträts', *Wissenschaftliche Zeitschrift der KarlMarx-Universität Leipzig* 4 (1954-1955) pp. 143-168.

Janson, H.W., *De wereldgeschiedenis van de kunst*, Houten: De Haan/Unieboek, 1986.

Janssen, D.J., 'Samuel Quicchebergs "Inscriptiones": de encyclopedische verzameling als hulpmiddel voor de wetenschap' in: Bergvelt, E., Meijers, D.J., Rijnders, M. (red.), *Verzamelen. Van rariteitenkabinet tot kunstmuseum*, Heerlen/Houten: Open Universiteit Heerlen/Gaade, 1993, pp. 57-92.

Janssen, G.H., 'Migratie' in: Helmers, H., Janssen, G., Noorman, J. (red.), e.a., *De zeventiende eeuw*, Leiden: Leiden University Press, 2021, pp. 84-101.

Jardine, L., *Erasmus, Man of Letters: The Construction of Charisma in Print*, Princeton: Princeton University Press, 1993.

Jardine, N., Secord, J.A., e.a., *Cultures of Natural History*, Cambridge: Cambridge University Press, 1996.

Jensma, G.Th., Smit, F.R.H., Westra, F. (red.), e.a., *Universiteit te Franeker 1585-1811. Bijdragen tot de geschiedenis van de Friese hogeschool*, Leeuwarden: Fryske Akademy, 1985.

Jensma, G.Th., Sluis, J. van, e.a., *De Franeker universiteitsbibliotheek in de zeventiende eeuw. Beleid en belang van een academiebibliotheek*, Hilversum: Verloren, 2007.

Johns, A., *The Nature of the Book. Print and Knowledge in the Making*, Chicago: The University of Chicago Press, 2009.

Jong, E. de, 'Nature and Art. The Leyden Hortus as "musaeum"' in: Tjon Sie Fat, L., Jong, E. de Uffelen, G. van (red.), e.a., *The Authentic Garden. A Symposium on Gardens*, Leiden: Clusius Foundation, 1991.

Jong, E. de, *Natuur en Kunst. Nederlandse tuin- en landschapsarchitectuur 1650-1740*, Bussum: Thoth, 1995.

Jong, E. de, Dominicus-van Soest, M., *Aardse Paradijzen. De tuin in de Nederlandse kunst 15de tot 18de eeuw*, Gent: Snoeck-Ducaju & Zoon, 1996. (cat. tent. Noordbrabants Museum, Den Bosch/Frans Halsmuseum, Haarlem)

Jong, J. de, Ramakers, B., Roodenburg, H., *Wooncultuur in de Nederlanden/ The Art of Home in the Netherlands 1500-1800*, Leiden/Boston: Brill, 2000. *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 51.

Jong, J. de, Meadow, M., Ramakers, B. (red.), e.a., *Prentwerk. Printwork 1500-1700*, Leiden/Boston: Brill, 2001. *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 52.

Jong, J. de, Meijers, D., Westermann, M., Woodall, J. (red.), *VIRTUS: Virtuositeit en kunstliefhebbers in de Nederlanden, 1500-1700*, Leiden: Brill, 2003. *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 54.

Jong, J.L., 'Olympic Adultery. Italian Escapades of Mars, Venus and Vulcan' in: Enenkel, K.A.E., Jong, J.L. de (red.), *Re-inventing Ovid's Metamorphoses. Pictorial and Literary Transformations in Various Media, 1400-1800*, Leiden/Boston: Brill, 2020, pp. 113-153. *Intersections. Interdisciplinary Studies in Early Modern Culture* 70.

Jong, M.A.G. de, 'Staet van Oorlog'. *Wapenbedrijf en militaire hervorming in de Republiek der Verenigde Nederlanden (1581-1621)*, z.p.: z.u., 2002. (proefschrift)

Jonge, H. de (red.), *Ons soort mensen. Levensstijlen in Nederland*, Nijmegen: SUN, 1997.

Jonge, H.J. de, 'The Latin Testament of Joseph Scaliger, 1607', *Lias* 2 (1975) pp. 249-263.

Jonge, H.J. de, 'Joseph Scaliger in Leiden', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 71 (1979) pp. 71-94.

Jonge, H.L. de, *De reizen van de arabist Thomas Erpenius (1584-1624). Een onderzoek naar de geleerdenreis aan het begin van de zeventiende eeuw*, Leiden, 1998. (typoscript)

Jonge, K. de, 'Hans Vredeman de Vries en de Europese tuinkunst' in: Fuhring, P. (red.), Jonge, K. de, Maegd, C. de, e.a., *De wereld is een tuin. Hans Vredeman de Vries en de tuinkunst van de Renaissance*, Gent: Ludion, 2002, pp. 50-67. (cat. tent. Rubenshuis, Antwerpen)

Jongh, E. de, *Kwesties van betekenis. Thema en motief in de Nederlandse schilderkunst van de zeventiende eeuw*, Leiden: Primavera, 1995.

Jongh, E. de, Luijten, G., *Mirror of Everyday Life. Genreprints in the Netherlands 1550-1700*, Amsterdam/Gent: Rijksmuseum Amsterdam/Snoeck-Ducaju & Zn., 1997.

Jorink, E., Ramakers, B., Dupré, S., e.a., *Art and Science in the Early Modern Netherlands. Kunst en wetenschap in de vroegmoderne Nederlanden*, Zwolle: Waanders, 2001. *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 61.

Jorink, E., "Alle bedenckelijke Curieusheden". Delftse verzamelingen en de ontwikkeling van de natuurwetenschap in de zeventiende eeuw' in: Bergvelt, E., Jonker, M., Wiechmann, A. (red.), *Burgers verzamelen 1600-1750. Schatten in Delft*, Zwolle/Delft: Waanders/Stedelijk Museum Het Prinsenhof, 2002, pp. 101-126. (cat. tent. Stedelijk Museum Het Prinsenhof, Delft)

Jorink, E., *Het 'Boeck der Natuere'. Nederlandse geleerden en de wonderen van Gods Schepping 1575-1715*, Leiden: Primavera, 2006.

Jorink, E., *Het 'Boeck der Natuere'. Nederlandse geleerden en de wonderen van Gods Schepping 1575-1715*, Leiden: Primavera, 2007.

Jorink, E., Wouk, E.H., Woodall, J., *Humans and Other Animals*, Leiden: Brill, 2021. *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 71.

Jorink, E., 'The Myologia by Saeghemolen and Van Horne in Context. Art, Science and Religion at Leiden University ca. 1660' in: Vincent, J., Bonnard, I., *Quatre atlas de myologie de Van Horne et Sagemolen. Approche pluridisciplinaire de dessins inédits du Siècle d'or néerlandais*, Paris: OPUS, 2022, pp. 39-64.

Junius, H., *Batavia*, Delft: J.A. Cloeting, 1609.

Jurriaanse, M.W., *De stichting van de Leidse universiteit*, Leiden: Brill, 1965.

Karstens, W.K.H., Kleibrink, H., *De Leidse Hortus, een botanische erfenis*, Zwolle: Waanders, 1982.

Keblusek, M., 'Het leven van David Bailly' in: Asperen, J. van, Ekkart, R.E.O., Vogelaar, C., *David Bailly. Tijd, dood en ijdelheid*, Leiden/Zwolle: Museum de Lakenhal/Waanders, 2023, pp. 18-26. (cat. tent. Museum De Lakenhal, Leiden)

Keersen-Halbertsma, M.F. van, Waal, H. van de, Ekkart, R.E.O., *Icones Leidenses. De portretverzameling van de Rijksuniversiteit te Leiden*, Leiden: Universitaire Pers Rijksuniversiteit Leiden, 1973.

Kemper, N.J., *Pieter Bast. Landmeter-cartograaf 1595-1605*, Nieuwegein: z.u., 2022.

Kemper, N.J., Henric Haestens. Boekdrukker te Leiden en Leuven 1596-1629, Nieuwegein: z.u., 2021.

Kernkamp, G.W., *De Utrechtse academie 1635-1815*, Utrecht: Oosthoek, 1936.

Kiers, J., Tissink, F., Filedt Kok, J.P., e.a., *De glorie van de Gouden Eeuw. Nederlandse kunst uit de 17de eeuw. Schilderijen, beeldhouwkunst en kunstnijverheid*, Zwolle/Amsterdam: Waanders/Rijksmuseum Amsterdam, 2000.

Klestinec, C., 'A History of Anatomy Theaters in Sixteenth-Century Padua', *Journal of the History of Medicine and Allied Sciences* 59 (2004) pp. 375-412.

Klinkert, C.M., *Nassau in het nieuws. Nieuwsprenten van Maurits van Nassaus militaire ondernemingen uit de periode 1590-1600*, Zutphen: Walburg, 2005.

Kloek, E.M., *Vrouw des huizes. Een cultuurgeschiedenis van de Hollandse huisvrouw*, Amsterdam: Balans, 2009.

Kloek, E.M., *Kenau & Magdalena: vrouwen in de Tachtigjarige Oorlog*, Nijmegen: Vantilt, 2014.

Kloek, W.Th., Halsema-Kubes, W., Baarsen, R., *Kunst voor de beeldenstorm. Noordnederlandse kunst 1525-1580*, Den Haag: Staatsuitgeverij, 1986.

Kloek, W.Th., 'Enkele tekeningen door Isaac Claesz. van Swanenburg', *Bulletin van het Rijksmuseum* 39 (1991) pp. 375-385.

Knoeff, R., 'De 'wonderbaarlijkste schepselen Gods'. Studies naar de natuur in het Leidse Theatrum Anatomicum', *Geschiedenis Magazine* 46 (2011) pp. 24-27.

Knol, M., Vergeest, A., Zijlmans, J., (red.), *Museum De Lakenhal. Gebouw, geschiedenis, collectie*, Rotterdam: Nai010, 2019.

Knuvelder, G., *Handboek tot de geschiedenis der Nederlandse letterkunde*, Den Bosch: Malmberg, 1964. (4 dln.)

Koenigsberger, D., *Renaissance Man & Creative Thinking. A History of Concepts of Harmony 1400-1700*, Sussex: Harvester, 1979.

Kolfin, E., 'Zwarte modellen in de Nederlandse kunst tussen 1580 en 1800. Feit en fictie' in: Schreuder, E., Massing, J.M., McGrath, E., *Black is Beautiful. Rubens tot Dumas*, Zwolle: Waanders, 2008, pp. 70-87. (cat. tent. De Nieuwe Kerk Amsterdam, Amsterdam)

Kolfin, E., Veen, J. van der (red.), *Gedrukt tot Amsterdam. Amsterdamse prentmakers en -uitgevers in de Gouden Eeuw*, Zwolle: Waanders, 2011. (cat. tent. Museum Rembrandthuis, Amsterdam)

Kooijmans, L., *Vriendschap en de kunst van het overleven in de zeventiende en achttiende eeuw*, Amsterdam: Bert Bakker, 1997.

Koppenol, J., *Het Leids heelal. Het Loterijspel (1596) van Jan van Hout*, Hilversum: Verloren, 1998.

Koppenol, J., 'Jacob Duym en de Leidse rederijkers', *Neerlandistiek. Online tijdschrift voor taal- en letterkunde* 1 (2001) pp. 1-23.

Koppenol, J., Hoftijzer, P.G., 'Het sociaal-culturele leven' in: Maanen, R.C.J. van, Groenveld, S., Marsilje, J.W. (red.), e.a., *Leiden. De geschiedenis van een Hollandse stad 1574-1795*, Leiden: Stichting Geschiedschrijving Leiden, 2003, pp. 172-191.

Krielaars, M., 'Met Willem Otterspeer beziend rondlopen in het geleerde 16de-eeuwse Leiden', *NRC*, 2-2-2023.

Krogt, P. van der, *Koeman's Atlantes Neerlandici. New Edition. The Town Atlases Braun & Hogenberg, Janssonius, Blaeu, De Wit, Mortier and others. Atlas Descriptions. Volume IV*, Houten: Hes & De Graaf, 2010.

Krogt, P. van der, 'De Pierre levée bij Poitiers: Een dolmen met graffiti door karthografen en tekenaars', *Caert-Thresoor. Tijdschrift voor de Geschiedenis van de Kartografie in Nederland* 31 (2012) pp. 34-38.

Kroon, J.E., *Bijdragen tot de geschiedenis van het geneeskundig onderwijs aan de Leidsche universiteit 1575-1625*, Leiden: S.C. van Doesburgh, 1911. (proefschrift)

Kuile, E.H. ter, *De Nederlandsche monumenten van geschiedenis en kunst. Geïllustreerde beschrijving. Deel VII. De provincie Zuidholland, eerste stuk: Leiden en westelijk Rijnland*, Den Haag: Algemeene Landsdrukkerij, 1944.

Kusukawa, S., *Picturing the Book of Nature: Image, Text, and Argument in Sixteenth Century Human Anatomy and Medical Botany*, Chicago: The University of Chicago Press, 2012.

Kusukawa, S., 'Ad vivum Images and Knowledge of Nature in Early Modern Europe' in: Balfe, T., Woodall, J., Zittel, C. (red.), *Ad Vivum? Visual Materials and the Vocabulary of Like-Likeness in Europe before 1800*, Leiden/Boston: Brill, 2019, pp. 89-121. *Intersections. Interdisciplinary Studies in Early Modern Culture* 61.

Ladan, R., *Gezondheidszorg in Leiden in de late middeleeuwen*, Hilversum: R. Ladan/Verloren, 2012. (proefschrift)

Lamping, A.J., *Het Staten-College te Leiden*, z.p.: z.u., z.j. (typoscript)

Landau, D., Parshall, P., *The Renaissance Print 1470-1550*, New Haven/London: Yale University Press, 1994.

Landtsheer, J. de, Blom, H.W., Heesakkers, C., e.a., *Lieveling van de Latijnse taal. Justus Lipsius te Leiden herdacht bij zijn vierhonderdste sterfdag*, Leiden: Universiteitsbibliotheek Leiden, 2006. (cat. tent. Universitaire Bibliotheken Leiden)

Langereis, S., 'De verzameling munten, gemmen en schelpen van Abraham Gorlaeus te Delft' in: Bergvelt, E., Jonker, M., Wiechmann, A. (red.), *Burgers verzamelen 1600-1750. Schatten in Delft*, Zwolle/Delft: Waanders/Stedelijk Museum Het Prinsenhof, 2002, pp. 91-99. (cat. tent. Stedelijk Museum Het Prinsenhof, Delft)

Langereis, S., *Geschiedenis als Ambacht. Oudheidkunde in de Gouden Eeuw: Arnold Buchelius en Petrus Scriverius*, Hilversum: Verloren, 2005.

Langereis, S., *De woordenaar. Christoffel Plantijn, 's werelds grootste drukker en uitgever (1520-1589)*, Amsterdam: Balans, 2014.

Lanska, D.J., Lanska, J.R., 'Medieval and Renaissance Anatomists: the Printing and Unauthorized Copying of Illustrations, and the Dissemination of Ideas', *Progress in Brain Research* 203 (2013) pp. 33-74. Online geraadpleegd.

Lea, G., *Silent Eloquence: The Rhetorical Pictures of Biblical History by Hendrick Goltzius and Pieter Lastman*, Groningen: z.u., 2022. (proefschrift)
Online geraadpleegd

Ledeboer, A.M., *De boekdrukkers, boekverkoopers en uitgevers in Noord-Nederland sedert de uitvinding van de boekdrukkunst tot den aanvang der negentiende eeuw: eene proeve*, Deventer: A. ter Gunne, 1872.

Leefflang, H., *Van ontwerp naar prent. Tekeningen voor prenten van Nederlandse meesters (1550-1700) uit de collectie van het Prentenkabinet van de Universiteit Leiden*, Leiden: Stedelijk museum De Lakenhal, 2001. (cat. tent. Museum De Lakenhal, Leiden)

Leefflang, H., Luijten, G., Nichols, L.W., e.a., *Hendrick Goltzius (1558-1617). Drawings, Prints and Paintings*, Zwolle: Waanders, 2003.

Leemans-Prins, E.C.M. (red.), *Zegels en wapens van steden in Zuid-Holland*, Den Haag: Historische Vereniging Zuid-Holland, 1966. *Zuid-Hollandse Studiën* 12.

Leersen, J., 'Over nationale identiteit', *Theoretische Geschiedenis* 15 (1988) pp. 417-430.

Lem, A. van der, *Verbeeldingen van vrijheid. Partijtekens en nationale symboliek in de eerste decennia van de Tachtigjarige Oorlog, 1564-1584*, Utrecht: A. van der Lem/Stichting Nederlandse Penningkabinetten, 2006. *Van Gelder-lezing* 4.

Lem, A. van der, *De Opstand in de Nederlanden 1568-1648. De Tachtigjarige Oorlog in beeld*, Nijmegen: Vantilt, 2014.

Leupen, S.M.C., 'Het Leidse Cellenbroedersklooster', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 84 (1992) pp. 33-49.

Lincoln, M.D., *Modeling the Network of Dutch and Flemish Print Production, 1550-1750*, Leiden, z.u., 2016. (proefschrift)

Linden, F. van der, *De grafische technieken*, De Bilt: Canteecleer, 1990.

Lipsius, J., Papy, J., *Brieven aan studenten: de Romereis, honden en geleerden, drinkebroers en smulpapen*, Leuven: Leuven P, 2006.

Lo, M., 'Allegory of the Medical Profession, 1587' in: Dackerman, S. (red.), Daston, L., Park, K., e.a., *Prints and the Pursuit of Knowledge in Early Modern Europe*, New Haven/London: Yale University Press, 2011, pp. 396-401.

Lombaerde, P. (red.), Da Costa Kaufmann, T., Borggreffe, H., *Hans Vredeman de Vries and the Artes Mechanicae Revisited*, Turnhout: Brepols, 2005. *Architectura Moderna. Architectural Exchanges in Europe 16th-17th Centuries* 3.

Lowenthal, A.W., 'The Golden Age by Joachim Wtewael at The Metropolitan Museum of Art', *Apollo* 145 (1997) pp. 49-52.

Luijten, Ger, *Dawn of the Golden Age. Northern Netherlandish Art 1580-1620*, Zwolle/Amsterdam: Waanders/Rijksmuseum Amsterdam, 1993.

Lunsingh Scheurleer, Th.H., Posthumus Meyjes, G.H.M. (red.), e.a., *Leiden University in the Seventeenth Century. An Exchange of Learning*, Leiden: Universitaire Pers Leiden/Brill, 1975.

Lunsingh Scheurleer, Th.H., 'Un amphithéâtre d'anatomie moralisée' in: Lunsingh Scheurleer, Th.H., Posthumus Meyjes, G.H.M. (red.), e.a., *Leiden University in the Seventeenth Century. An Exchange of Learning*, Leiden: Universitaire Pers Leiden/Brill, 1975, pp. 217-277.

Lunsingh Scheurleer, Th.H., Fock, C.W., Dissel, A.J., *Het Rapenburg. Geschiedenis van een Leidse gracht*, Leiden: Afdeling Geschiedenis van de Kunstnijverheid, 1986-1992. (6 dln.)

Luycks, J., 'Monogrammist AP (?) Gezicht op Leuven, stad van kunst, cultuur en wetenschap' in: Stock, J. van der (red.), *Op zoek naar Utopia*, Leuven/Amsterdam: Davidsfonds/Amsterdam University Press, 2016, pp. 78-85. Online geraadpleegd

Maanen, J.A. van, *Facets of Seventeenth Century Mathematics in the Netherlands*, Utrecht: Elinkwijk, 1953. (proefschrift)

Maanen, R.C.J. van, Groenveld, S., Marsilje, J.W. (red.), e.a., *Leiden. De geschiedenis van een Hollandse stad 1574-1795*, Leiden: Stichting Geschiedschrijving Leiden, 2003.

Maegd, C. de, 'Tuinbezit, tuinen, tuinlui: een licht op de praktijk in de tijd van Vredeman de Vries' in: Fuhling, P. (red.), Jonge, K. de, Maegd, C. de, e.a., *De wereld is een tuin. Hans Vredeman de Vries en de tuinkunst van de Renaissance*, Gent: Ludion, 2002, pp. 68-87. (cat. tent. Rubenshuis, Antwerpen)

Mander, K. van, *Den grondt der edel vry schilder-const*, Haarlem: P. van Wesbusch, 1604.

Mander, K. van, Wachter, J.P., Ravesteyn, P.A. van, *Het schilder boeck: waerin voor eerst de leerlustige jeught den gront der edele vrye schilderconst in verscheyden deelen wort voor-gedragen. Daer na in drij deelen t'leven der vermaerde doorluchtighe schilders des ouden ende nieuwen tydts. Eyndlyck d'uytlegginghe op den Metamorphoseon Pub Ovidii Nasonis. Met d'uytbeeldinge der figueren. Alles dienstich ende nut den schilders, const-beminders ende dichters, en alle andere staten van menschen*, Amsterdam: J.P. Wachter, 1618.

Marcus, J., *Deliciae Batavae: variae elegantesque picturae omnes Belgii antiquitates, & quicquid praeterea in eo visitur, representantes, quae ad album studiosorum conficiendum deservirunt*, Lugduni Batavorum: J. Marcus, 1616.

Mare, H. de, *Huiselijke taferelen. De veranderende rol van het beeld in de Gouden Eeuw*, Nijmegen: Vantilt, 2012.

Mareel, S., *Voor vorst en stad: rederijersliteratuur en vorstenfeest in Vlaanderen en Brabant (1432-1561)*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 2010.

Margócsy, D., *Commercial Visions: Science, Trade, and Visual Culture in the Dutch Golden Age*, Chicago/London: The University of Chicago Press, 2014.

Maris, C. van, *Eén armband rinkelt niet*, Leiden: Universiteit Leiden, 1999.

Maris, C. van, Molenaar, J., Ommen, K. van (red.), *Ratio en emotie, verwoord en verbeeld. Lustrumserie 2010*, Leiden: Leiden University Press, 2011.

Maris, C. van, *Leiden 1610. Een netwerk van zichtlijnen in een vroegmoderne prentverzameling*, z.p: z.u., 2012. (masterscriptie)

Maris, C. van, 'Mapping' in een Leidse prentenreeks van 1610', *Pulchri* 5 (2012) pp. 28-29.

Maris, C. van, 'Maatvoering' in: Groen, A. in 't, Hulst, A. van der, Ridder, C. den, e.a., *Leids-Haags Allegorieënlexicon. Leyden University Dual PhD Centre The Haque*, Delft: Eburon, 2016, pp. 191-196.

Maris, C. van, 'Het Academisch Historisch Museum', *De Boekenwereld* 36 (2020) pp. 12-13.

Marsilje, J.W. (red.), e.a., *Uit Leidse bron geleverd: studies over Leiden en de Leidenaren in het verleden, aangeboden aan drs. B.N. Leverland bij zijn afscheid als adjunct-archivaris van het Leidse Gemeentearchief*, Leiden: Gemeentearchief, 1989.

Martens, P., 'Cities under Siege Portrayed *ad vivum* in Early Netherlandish Prints (1520-1565)' in: Balfe, T., Woodall, J., Zittel, C. (red.), *Ad Vivum? Visual Materials and the Vocabulary of Like-Likeness in Europe before 1800*, Leiden/Boston: Brill, 2019, pp. 151-199. *Intersections. Interdisciplinary Studies in Early Modern Culture* 6

Meertens, P.G., 'Het *album amicorum* van Johan van Reigersberch', *Archief Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen* (1946/1947) pp. 1-39.
Online geraadpleegd

Meganck, T.L., *Erudite Eyes. Friendship, Art and Erudition in the Network of Abraham Ortelius (1527-1598)*, Leiden/Boston: Brill, 2017. *Studies in Netherlandish Art and Cultural History* 14. (17 dln.)

Meijer, Th.J., 'Een revolutionaire universiteit' in: Gogelein, A.J.F., Luyendijk-Elshout, A.M., Heesakkers, C.L., e.a., *Leidse universiteit 400. Stichting en eerste bloei 1575-ca. 1650*, Amsterdam: Rijksmuseum Amsterdam, 1975, pp.18-21. (cat. tent. Rijksmuseum Amsterdam)

Melion, W.S., '*Cordis Circumcisio in Spiritu*. Imitation and the Wounded Christ in Hendrick

Goltzius's "*Circumcision*" of 1594' in: Jong, J. de, Meadow, M., Ramakers, B. (red.), e.a., *Prentwerk. Printwork 1500-1700*, Leiden/Boston: Brill, 2001, pp. 31-78. *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 52.

Melion, W.S., 'Prayerful Artifice: The fine Style as Maria Devotion in Hieronymus Wierix's Maria of ca. 1611' in: Brusati, C., Enenkel, K.A.E., Melion, W.S. (red.), *The Authority of the Word. Reflecting on Image and Text in Northern Europe, 1400-1700*, Leiden/Boston: Brill, 2012, pp. 589-637. *Intersections. Interdisciplinary Studies in Early Modern Culture* 20.

Melion, W.S., Rothstein, B., Weemans, M. (red.), *The Anthropomorphic Lens. Antropomorphism, Microcosmism and Analogy in the Early Modern Thought and Visuals Arts*, Leiden/Boston: Brill, 2015. *Intersections. Interdisciplinary Studies in Early Modern Culture* 34.

Melion, W.S., 'Prodigies of Nature, Wonders of the Hand: Political Portents and Divine Artifice in Haarlem ca. 1600' in: Melion, W.S., Rothstein, B., Weemans, M. (red.), *The Anthropomorphic Lens. Antropomorphism, Microcosmism and Analogy in the Early Modern Thought and Visuals Arts*, Leiden/Boston: Brill, 2015, pp. 277-322. *Intersections. Interdisciplinary Studies in Early Modern Culture* 34.

Meursius, J. (red.), *Illustris Academia Lugd-Batava: id est Virorum clarissimorum icones, elogia ac vitae, qui eam scriptis suis illustrarunt*, Lugd. Bat.: Andream Cloucqium, 1613.

Meursius, J. (red.), *Icones, elogia ac vitae professorum Lugdunensium apud Batavos*, Lugd. Bat.: Andream Cloucqium, 1617.

Meursius, J. (red.), *Athenae Batavae, sive de urbe Leidensi & academi, virisque claris; qui utramque ingenio suo, atque scriptis, illustrarunt: libri duo*, Lugduno Batavorum: A. Cloucqium/Elsevirios, 1625.

Meyere, J. de, Weijma, H., *Anamorfosen. Kunst met een omweg*, Bloemendaal: Aramith, 1989.

Miedema, H., Spies, M., *Karel van Mander (1548-1606), De kerck der deucht*, Amsterdam: Kunsthistorisch Instituut van de Universiteit van Amsterdam, 1973.

Miedema, H., 'De ontwikkeling van de kunsttheorie in de Hollandse Gouden Eeuw. II Karel van Mander', *Oud Holland* 126 (2013) pp. 17-30.

Moerman, A.K.H., *Daniël Heinsius: zijn "spiegel" en spiegeling in de literatuurgeschiedschrijving*, Koudekerk aan den Rijn: New Rhine, 1974.

Moerman, J.W., *De kerk van 't Woudt, 't Woudt*: Hervormde Gemeente, 1983.

Moerman, J.W., 'Cornelis van 't Woudt (Woudanus)', *Historisch Jaarboek Schipluiden* (2007) pp. 52-56.

Moerman, J.W., *'t Woudt. De geschiedenis van het kleinste dorp van Nederland*, Schipluiden: Historische Vereniging Oud-Schipluiden, 2012. *Historische Reeks Midden-Delfland* 1.

Moerman, J.W., 'Cornelis van 't Woudt (Woudanus)' in: Moerman, J.W., *'t Woudt. De geschiedenis van het kleinste dorp van Nederland*, Schipluiden: Historische Vereniging Oud-Schipluiden, 2012, pp. 78-83. *Historische Reeks Midden-Delfland* 1.

Molhuysen, P.C., *Bronnen tot de geschiedenis der Leidsche universiteit*, 's-Gravenhage: Martinus Nijhoff, 1913-1924. (7 dln.)

Molhuysen, P.C., 'De Academiedrukkers' in: Zimmerman, A.R., Huizinga, J., Meyers, E.M., e.a., *Pallas Leidensis MCMXXV*, Leiden: Van Doesburgh, 1925, pp. 307-322.

Moss, A., *Gemaakt op reis. Identiteitsvorming in verslagen van de Nederlandse educatiereis (1648-1713)*, z.p.: z.u., 2022. (proefschrift) Online geraadpleegd

Moss, A. *Gemaakt op reis. Nederlandse jongeren op reis in de zeventiende eeuw*, Hilversum: Verloren, 2023.

Mulder, M., Jong, E. de, *Vrouwen in de heelkunde. Een cultuurhistorische beschouwing*, Overveen/Alphen aan den Rijn: Belvédère/Medidact, 2002.

Muller, F., *De Nederlandsche geschiedenis in platen. Beredeneerde beschrijving van Nederlandsche historieplaten, zinneprenten en historische kaarten. Verzameld, gerangschikt, beschreven door F. Muller, boekhandelaar te Amsterdam*, Amsterdam: F. Muller, 1863-1882. (4 dln.)

Muyll, J., 'De huisraad en de bibliotheek van Antoon van Arenberg, graaf van Seninghem: sporen van een hoogadellijke verzameling (Brussel, 1617)', *De Gulden Passer* 94 (2016) pp.7-86. Online geraadpleegd

Nardi, S. de, Orange, H., High, S., e.a., *The Routledge Handbook of Memory and Place*, New York: Routledge, 2020.

Nave, F. de, Schepper, M. de, Delsaerdt, P., e.a., *Een hart voor boeken. P.P. Rubens en zijn bibliotheek*, Antwerpen: Museum Plantin-Moretus, 2004. (cat. tent. Museum Plantin-Moretus, Antwerpen)

Nederveen Meerkerk, E. van, *De Draad in Eigen Handen. Vrouwen en Loonarbeid in de Nederlandse Textielnijverheid 1581-1810*, Amsterdam: Aksant, 2007.

Nellen, H., *Hugo de Groot. Een leven in strijd om de vrede 1583-1645*, Amsterdam: Balans, 2007.

Netten, D. van, *Koopman in kennis. De uitgever Willem Jansz. Blaeu in de geleerde wereld 1571-1638*, Zutphen: Walburg, 2014.

Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek. Online geraadpleegd

Nieuwenhuijse, I., *Het Leids Bruggenboek. De 88 bruggen binnen de singels*, Leiden: Ginkgo, 2011.

Noordam, D. J., *Geringde buffels en heren van stand. Het patriciaat van Leiden 1574-1700*, Hilversum: Verloren, 1994.

Noorman, J.F.J., 'Beeldende kunst m/v' in: Helmers, H., Janssen, G., Noorman, J. (red.), e.a., *De zeventiende eeuw*, Leiden: Leiden University Press, 2021, pp. 333-356.

Noorman, J.F.J., Maal, R.J. van der, *Het unieke memorieboek van Maria van Nesse (1588-1650). Nieuwe perspectieven op huishoudelijke consumptie*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 2022.

O'Boyle, C., 'Gesturing in the Early Universities', *Dynamis. Acta Hispanica ad Medicinae Scientiarumque Historiam Illustrandam* 20 (2000) pp. 249-281.

Oerle, H. van, *Oud Leiden*, Amsterdam: Allert de Lange, 1943. *Heemschutserie* 37.

Olmi, G., 'Italiaanse verzamelingen van de late middeleeuwen tot in de zeventiende eeuw' in: Bergvelt, E., Meijers, D.J., Rijnders, M. (red.), *Verzamelen. Van rariteitenkabinet tot kunstmuseum*, Heerlen/Houten: Open Universiteit Heerlen/Gaade, 1993, pp. 93-117.

Ommen, K. van, '“*In imagine picta*”. De portretten van Josephus Justus Scaliger', in: Hoftijzer, P.G. (red.), *Adelaar in de wolken. De Leidse jaren van Josephus Justus Scaliger 1593-1609*, Leiden: Scaliger Instituut, 2005, pp. 138-164. *Kleine publicaties van de Universiteitsbibliotheek* 69. (cat. tent. Universitaire Bibliotheken Leiden)

Ommen, K. van (red.), *The Exotic World of Carolus Clusius*, Leiden: Universitaire Bibliotheken Leiden, 2009. *Kleine publicaties van de Universiteitsbibliotheek* 80. (cat. tent. Universitaire Bibliotheken Leiden)

Ommen, K. van, *What does an Oriental Scholar look like? Some Portraits of Joseph Scaliger and other Sixteenth-Century Oriental Scholars. A Selection*, z.p.: z.u., 2015.

Ommen, K. van, 'Tous mes livres de langues estrangeres'. *Het oosterse legaat van Josephus Justus Scaliger in de Universiteitsbibliotheek Leiden*, z.p.: z.u., 2020. (proefschrift)

Ommen, K. van, 'Van Cosmos poli tot nécropole de souvenirs. Leiden als wetenschapscentrum voor buitenlandse bezoekers', *De Boekenwereld* 37 (2021) pp. 48-55.

Ommen, K. van, 'Christoffel Plantijn in Leiden (1583-1585)', *De Boekenwereld* 38 (2022) pp. 6-7.

Ommen, K. van, Verhoeven, G., *Boeken die geschiedenis schreven*, Amsterdam: Athenaeum/Polak & Van Genneep, 2022.

Onnekink, D., 'Het staatsbestel' in: Helmers, H., Janssen, G., Noorman, J. (red.), e.a., *De zeventiende eeuw*, Leiden: Leiden University Press, 2021, pp. 166-185.

Oomes, R.M.T.E., Breugelmans, R., Erbe, R., π in de bibliotheek: *Catalogus bij een tentoonstelling over Ludolph van Ceulen en de berekening van het getal pi in de Leidse Universiteitsbibliotheek, 4-18 juli 2000*, Leiden: Universiteitsbibliotheek Leiden, 2000. *Kleine publicaties van de Universiteitsbibliotheek* 36. (cat. tent. Universitaire Bibliotheken Leiden)

Oosterheert, J., Berkel, K. van, Bruggencate, C. ten, e.a., *In vol ornaat. Vier eeuwen Groningse senaatsgalerij*, Groningen: Universiteitsmuseum Groningen/Barkhuis, 2009.

Orenstein, N.M., *Hendrick Hondius and the Business of Prints in Seventeenth-Century Holland*, Rotterdam: Sound and Vision, 1996.

Orenstein, N.M., 'Marketing Prints to the Dutch Republic. Novelty and the Print Publisher (17th Century)', *The Journal of Medieval and Renaissance Studies* 28 (1998) pp. 141-165.

Orlers, J., Haestens, H.L. van, *Den Nassauschen Lauren-crans. Beschrijvinghe ende af-beeldinge van alle de victorien, so te water als te lande, die Godt almachtich de eedele hooch-mogende Heeren Staaten der Vereenichde Neder-landen verleent heeft, deur het wijs ende clouck beleyt des hooch-ghebooren fursts Maurits van Nassau, uyt gegeven tot een eewige memorie*, Lugduno Batavorum: J.J. Orlers/H. van Hästens, 1610.

Orlers, J., *Beschrijvinge der stad Leyden. Inhoudende 't begin, den voortgang, ende den wasdom der selver: de stichtinghe van de kercken, cloosteren, gasthuysen, ende andere publijcque gestichten, &c.: desgelijcx de oprechtinge van de*

Academie, ende de collegien theol.: mitsgaders verhael van alle de belegeringen, ende aenslagen, die de selve stad zedert den iare 1203 geleden heeft [...], Leyden: H.L. van Haestens/J.J. Orlers/J. Maire, 1614.

Orlers, J., *Beschrijvinge der stad Leyden: inhoudende 't begin, den voortgang, ende den wasdom der selver [...]: mitsgaders Verhael van alle de belegeringen [...]; insonderheyt historiale beschr vinghe van de laetste strenge belegeringe [...]* anno 1574: verciert met verscheyden caerten ende figuren [...], Leyden: A.J. Cloeting/A. Commelijn, 1641.

Orlers, J., Haestens, H.L. van, *Den Nassauschen Lauren-crans. Beschrijvinghe ende af-beeldinge van alle de victorien, so te water als te lande, die Godt almachtich de eedele hooch-mogende Heeren Staaten der Vereenichde Neder-landen verleent heeft, deur het wijs ende clouck beleyt des hooch-ghebooren fursts Maurits van Nassau, uyt gegeven tot een eewige memorie*, Lugduno Batavorum: J.J. Orlers/H. van Hästens, 1610, (facsimile) Amsterdam: Van Hoeve, 1979.

Os, H. van, Filedt Kok, J.P., Luijten, G., e.a., *Nederlandse kunst 1400-1600*, Amsterdam/Zwolle: Rijksmuseum Amsterdam/Waanders, 2000.

Osler, M.J. (red.), *Atoms, Pneuma, and Tranquility. Epicurean and Stoic Themes in European Thought*, Cambridge: Cambridge University Press, 1991.

Otterspeer, W., Aerts-Van Bueren, J.E., *Werkplaatsen van Wijsheid, Geleerdheid en het Ware Geloof of de Wisselwerking tussen de universiteiten van Leiden en Franeker*, Franeker: Museum 't Coopmanshûs, 1985.

Otterspeer, W., *Het achtste memo. Over begin en einde, over universiteit en universiteitsgeschiedenis*, Leiden: Rijks Universiteit Leiden, 1997. (oratie)

Otterspeer, W., *De lezende Pallas. Het dubbel talent van de Leidse universiteit*, Den Haag: Sdu, 2000.

Otterspeer, W., *Groepsportret met Dame I. Het bolwerk van de vrijheid. De Leidse universiteit, 1575-1672*, Amsterdam: Bert Bakker, 2000.

Otterspeer, W. 'The Mediating Role of the University: Leiden University, Its Structure and Function during the first two Centuries of its Existence', *History of Universities* 18 (2003) pp. 147-196.

Otterspeer, W., *Het bolwerk van de vrijheid. De Leidse universiteit in heden en verleden*, Leiden: Leiden University Press, 2008.

Otterspeer, W., 'Orlers en ik', *De Gids* 171 (2008) pp. 821-827.
Online geraadpleegd

Otterspeer, W., 'De dans van rede en emotie' in: Maris, C. van, Molenaar, J., Ommen, K. van (red.), *Ratio en emotie, verwoord en verbeeld. Lustrumserie 2010*, Leiden: Leiden University Press, 2011, pp. 9-11.

Otterspeer, W., Huisman, T., Dijksterhuis, F.J., Vollrath, H., 'Leiden University. Dutch Mathematics and the Training of Military Engineers' in: Gehring, U., Weibel, P. (red.), *Mapping Spaces. Networks of Knowledge in 17th Century Landscape Painting*, München/Karlsruhe: ZKM Center for Art and Media Karlsruhe/Hirmer, 2014, pp. 332-376.

Otterspeer, W., *Het tetragram*, z.u.: z.p., 2015. (typoscript)

Otterspeer, W., *Het gevoel van een einde*, Leiden: Universiteit Leiden, 2016.
(afscheidsrede)

Otterspeer, W., *Edele wijze lieve bijzondere. Een bondige geschiedenis van de Leidse universiteit*, Leiden: Leiden University Press, 2016.

Otterspeer, W., *Het mystieke getal, Pythagoras in Leiden*, Leiden: Primavera, 2019. *Bert van Selm-lezing* 28.

Otterspeer, W., *De stad, de dood en de dichters. Hoe in Leiden rond 1600 alles bij elkaar kwam wat de wereld wist*, Amsterdam: Prometheus, 2022.

Panofsky, E., *Perspective as a Symbolic Form*, New York: Zone Books, 1991.

Papy, J., 'Van antiquarisch geleerde tot stadshistoricus: Justus Lipsius' "*Lo-vanium*" (1605), Voordrachten Neolatinisten Studiedag', *Nieuwsbrief Neolatinistenverband* 13 (2000) pp. 3-16. Online geraadpleegd.

Papy, J., 'Justus Lipsius on Traveling to Italy: from a Humanist Letter-Essay to an Oration and a Political Guidebook' in: Enenkel, K.A.E., Jong, J.L. de (red.), Stagl, J., e.a., *Artes Apodemicae and Early Modern Travel Culture, 1550-1700*, Leiden/Boston: Brill, 2019, pp. 92-113. *Intersections. Interdisciplinary Studies in Early Modern Culture* 64.

Parshall, P., 'Portrait Prints and Codes of Identity in the Renaissance. Hendrik Goltzius, Justus Lipsius, and Michel Montaigne', *Word and Image* 19 (2003) pp. 22-37.

Passe, C. van der, *Stirpium insignium nobilitatis tum etiam sodalium memorial*, Bazel: L. König, 1612.

Passe, C. van der, *Academia sive Speculum vitae scolasticae*, Arnhem: C. van der Passe, 1612.

Pater, J.C.H. de, *Jan van Hout (1542-1609). Levensbeeld uit de 16e eeuw*, Den Haag: D.A. Daamen, 1946.

Pelinck, E., 'Het allereerste begin der stedelijke schilderijen-verzameling te Leiden', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 37 (1945) pp. 202-212.

Pelinck, E., 'De eerste gedrukte plattegronden van Leiden en de oudste kaarten betreffende het beleg en ontzet der stad', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 40 (1948) pp. 94-108.

Pelinck, E., *Beschrijvende catalogus van beeldhouwwerken en boetseersels, wandtapijten en kussens, glasramen en drinkglazen, goud en zilver*, Stedelijk Museum De Lakenhal, Leiden: Museum De Lakenhal, 1951.

Pelinck, E., 'Overlevering, legende en relieken van het beleg en ontzet van Leiden', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 46 (1954) pp. 100-107.

Pelinck, E., "PROEVE" van een overzicht van de afbeeldingen van de ANATOMIE TE LEIDEN, Leiden: z.u., 1956. (typoscript)

Pelinck, E., 'Een prent met het profiel van Leiden door Bartholomeus Doolendo', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 49 (1957) pp. 99-101.

Pelinck, E., 'Nogmaals het profiel van Leiden', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 55 (1963) pp. 61-62.

Pelinck, E., 'Goltzius' portretten van de Scaligers', *Oud Holland* 81 (1966) pp. 259-263.

Pelinck, E., *Beschrijvende lijst van reizigers te Leiden*, z.p.: z.u., z.j. (typoscript)

Pellegrin, P., *Aristoteles. Vader van alle wetenschappen*, Amsterdam: Veen, 2007.

Peters, W.A.M., *Cicero. Over de vriendschap (Laelius vel de amicitia)*, Baarn: Ambo, 1990.

Placzek, A.K., *Jan Vredeman de Vries. Perspective*, New York: Dover Publications, 1968.

Pleyte, W., *Leiden voor 300 jaren en thans. Photolithographische afb. van een platte-grond van 1578 en chromolithographische afb. van het Chaertbouc van Straten binnen desen Stadt Leyden en Chaertbouc van de Stads Wateren gemeten bij mr. Salomon Davidsson van Dulmanhorst en Jan Pieterssoon Dou, voorafgegaan door een geschiedkundige schets van den Platte-Grond en de voornaamste gebouwen der stad, met opgave der woonhuizen van eenige personen, die tijdens het beleg, de stichting der Academie en thans op den voorgrond treden*, Leiden: Brill, 1874.

Polman, A.B., 'De ruiterserie van Jacob de Gheyn. Een eerste stap van reconstructie tot herkomst en functionaliteit', *Armamentaria* 33 (1998) pp. 13-25. *Jaarboek Legermuseum*. Online geraadpleegd

Pollmann, J., *Herdenken, herinneren, vergeten. Het Beleg en Ontzet van Leiden in de Gouden Eeuw*, Leiden: Primavera, 2008.

Pollmann, J., *Memory in Early Modern Europe, 1500-1800*, Oxford: Oxford University Press, 2017.

Polman, A.B., 'Vaardige cadetten en creatieve officieren. De opkomst van het artistieke handtekenen binnen de officiersopleiding tot en met de Koninklijke Militaire Academie, 1700-1850', *Armamentaria* 37 (2002) pp. 31-57. *Jaarboek Legermuseum*. Online geraadpleegd

Pontanus, J.I., *Historische beschrijvinghe der seer wijt beroemde coop-stadt*, Amsterdam: J. Hondius, 1614.

Ponting, K.G., 'Sculptures and Paintings of Textile Processes at Leiden', *Textile History* 5 (1974) pp. 128-151.

Poortenaar, J., *Van prenten en platen. De grafische technieken in voorbeelden, afbeeldingen en beschrijving*, Baarn: In den Toren, z.j.

Posthumus Meyes, G.H.M., 'Protestants irenisme in de 16e en eerste helft van de 17e eeuw', *Nederlands Theologisch Tijdschrift* 36 (1982) pp. 205-222.

Pouls, H.C., *De landmeter Jan Pietersz. Dou en de Hollandse cirkel*, Delft: Nederlandse Commissie voor Geodesie/Stichting de Hollandse Cirkel, 2004.

Praetorius, A., *Vas Heidelbergense anno Christi nati 1589, et tribus sequentibus mirifice non minus quam magnifice constructum Elegiaco descriptum*, Heidelberg: H. Smesmann, 1595.

Prinsen, J., 'Eenige brieven van professor Pieter Pauw aan Orlers', *Oud Holland* 23 (1905) pp. 167-174.

Prinsen, J., 'Een paar bescheiden over Isaac Claeszn. Swanenburgh', *Oud Holland* 35 (1917) pp. 49-50.

Prögler, D., *English Students at Leiden University 1575-1650. "Advancing your Abilities in Learning and Bettering your Understanding of the World in Affairs"*, London/New York: Routledge, 2013.

Punt-Voorbij, C.P., Munster, H.A. van, *Groot nieuws Bijbel*, Haarlem/'s-Hertogenbosch: Nederlands Bijbelgenootschap/Katholieke Bijbelstichting, 2001.

Pye, M., *Antwerpen. De gloriejaren*, Amsterdam: De Bezige Bij, 2012.

Rabbie, E., Ashmann, M., 'Astraea Lugduno-Batava: a Recently Found Poem by Hugo Grotius on Joost Swanenburch in a Juridical Disputation of 1599', *Lias. Sources and Documents relating to the Early Modern History of Ideas* 13 (1986) pp. 107-121.

Randles, S., "When Adam delved and Eve span: Gender and Textile Production in the Middle Ages" in: Bailey, M.L., Colwell, T.M., Hotchin, J. (ed.), *Women and Work in Premodern Europe. Experiences, Relationships and Cultural Representation, c. 1100-1800*, London/New York: Routledge, 2018, pp. 71-102.

Rappard, F.A. van, 'Overzicht eener verzameling van *alba amicorum* uit de XVIde en XVIIde eeuw', *Werken van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde. Nieuwe Reeks* 7 (1856) pp. 1-138.

Rappard, F.A. van, *Ernst Brinck, eerst secretaris van het Nederlandsche gezantschap te Konstantinopel, later burgemeester van Harderwijk, meerendeels naar onuitgegeven bronnen geschetst*, Utrecht: Kemink & Zn., 1868. Online geraadpleegd

Rasterhoff, C., 'De markt voor kunst, boeken en luxeartikelen' in: Helmers, H., Janssen, G., Noorman, J. (red.), e.a., *De zeventiende eeuw*, Leiden: Leiden University Press, 2021, pp. 321-332.

Ratsma, P., 'Henrick Haestens en zijn plattegrond en prospect van Rotterdam', *Rotterdamsch Jaarboekje Historisch Genootschap Roterodamum* 3 (1995) pp. 167-207. Online geraadpleegd

Raux, S., *Lotteries, Art Markets, and Visual Culture in the Low Countries 15th-17th Centuries*, Boston: Brill, 2018. *Studies in the History of Collecting* 4. *Art Markets* 4.

Regteren Altena, I.Q. van, *Jacques de Gheyn. Three Generations*, Den Haag/Boston/London: Nijhoff, 1983. (3 dln.)

Reinders, S., *De mug en de kaars. Vriendenboekjes van adellijke vrouwen 1575-1640*, Nijmegen: Vantilt, 2017.

Reinhardt, H. (red.), 'Expositie "Denken en doen" kreeg interessante aanvullingen', *Acta et Agenda* 8 (1975) p. 22.

Ridder-Symoens, H. de, 'Peregrinatio Academica door de eeuwen heen (13e-18e eeuw) in vogelvlucht', *Batavia Academica* 1 (1983) pp. 2-11.

Ridder-Symoens, H. de, 'Die Kavalierstour im 16. und 17. Jahrhundert' in: Brenner, P.J., *Der Reisebericht. Die Entwicklung einer Gattung in der deutschen Literatur*, Frankfurt: Suhrkamp, 1989, pp. 197-223.

Ridder-Symoens, H. de, 'Stad en kennis' in: Carlier, M., Greve, A., Prevenier, W. (red.) e.a., *Hart en marge in de laat-middeleeuwse stedelijke maatschappij*, Leuven/Apeldoorn: Garant, 1997, pp. 131-151. *Studies in Urban Social, Economic and Political History of the Medieval and Modern Low Countries* 7.

Ridder-Symoens, H. de, 'Wetenschappers trekken de wereld in. Geleerde reizigers en verzamelaars' in: Vanpaemel, G., Padmos, T. (red.), *Wereldwijd. Wetenschappers rond Keizer Karel*, Leuven: Davidsfonds, 2000, pp. 53-62.

Riemsdijk, B.W.F. van, 'Iets over den schilder Jan Cornelisz. van 't Woudt', *Oud Holland* 14 (1896) pp. 68-79.

Rieu, W.N. du, *Album Studiosorum Academiae Lugduno Batavae 1575-1875*, Den Haag: Martinus Nijhoff, 1875.

Rieu, W.N. du, 'De portretten en het testament van Josephus Justus Scaliger', *Handelingen en Mededelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden*, Leiden: Brill, 1881, pp. 89-137.

Rijken, H., *De Leidse lustwarande. De geschiedenis van de tuinkunst rond Leiden (1600-1900)*, z.p.: z.u., 2003. (proefschrift)

Rijdsdam, J., 'Boerhaave museum het nieuwe gezicht van Leiden museumstad', *Leids Dagblad*, 23-2-1991.

Roach, S. (red.), *Across the Narrow Seas. Studies in the History and Bibliography of Britain and the Low Countries presented to Anna E. C. Simoni*, London: The British Library, 1991.

Roberts, B., Otterspeer, W., 'Onderwijs en wetenschap' in: Maanen, R.C.J. van, Groenveld, S., Marsilje, J.W. (red.), e.a., *Leiden. De geschiedenis van een Hollandse stad 1574-1795*, Leiden: Stichting Geschiedschrijving Leiden, 2003, pp. 192-215.

Roberts, L., Schaffer, S., *The Mindful Hand. Inquiry and Invention from the Late Renaissance to Early Industrialisation*, Amsterdam: Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, 2007.

Roding, J., Sneller, A.A., Thijs, B., *Beelden van Leiden. Zelfbeeld en representatie van een Hollandse stad in de vroegmoderne tijd, 1550-1800*, Hilversum: Verloren, 2006.

Roodenburg, H., 'The 'Hand of Friendship': shaking Hands and other Gestures in the Dutch Republic' in: Bremmer, J., Roodenburg, H., Thomas, K., *A Cultural History of Gesture. From Antiquity to the Present Day*, Cambridge GB/Oxford/Cambridge USA: Polity Press, 1991, pp. 152-189. Online geraadpleegd

Roodenburg, H., Scholten, F., Kilian, J., *The Eloquence of the Body. Perspectives on Gesture in the Dutch Republic*, Zwolle: Waanders, 2004.

Roscam Abbing, M., *Rembrandts olifant. In het spoor van Hansken*, Amstelveen: Leporello, 2016.

Roscam Abbing, M., Tuynman, P., *Petrus Scriverius Harlemensis (1576-1660). A Key to the Correspondence, Contacts and Works of an Independent Humanist*, Leiden: Folior, 2018.

Rosenberg, S., Simon, S., *Material Moments in Book Cultures. Essays in Honour of Gabriele Müller-Oberhauser*, Frankfurt am Main: Peter Lang GmbH Internationaler Verlag der Wissenschaften, 2014.

Rouwenhorst, M., *Vierhonderd jaar wiskunde tot nut ende vermaak. Ludolph van Ceulen's opgaven afgezet tegen hun oplossing door Laurens Praalder*, Utrecht: z.u., 2010. (scriptie) Online geraadpleegd

Rummel, E., *Erasmus*, London: Continuum, 2004.

Rupp, J.C.C., 'Matters of Life and Death, the Social and Cultural Conditions of the Rise of Anatomical Theatres', *History of Science* 28 (1990) pp. 263-287.

Rupp, J.C.C., 'Het theatrum anatomicum: publiekscommunicatief fossiel of "archetype"', *Gewina* 25 (2002) pp. 191-204. Online geraadpleegd

Ruyven-Zeman, Z., Dolder-de Wit, H. van, *Het geheim van Gouda. De cartoons van de Goudse Glazen*, Zutphen: Walburg, 2002.

Ryperman, H.H.P., *Resolutiën der Staten-Generaal van 1576 tot 1609. Deel XIII 1604-1606*, Den Haag: Martinus Nijhoff, 1957. *Rijks Geschiedkundige Publicaties* 101. Online geraadpleegd

Ryperman, H.H.P., *Resolutiën der Staten-Generaal van 1576 tot 1609. Deel XIV 1607-1609*, Den Haag: Martinus Nijhoff, 1970. *Rijks Geschiedkundige Publicaties* 131. Online geraadpleegd

Sabbe, M., 'De "Emblemata Horatiana" van Otto van Veen', *Verslagen en Mededelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde* 1 (1935) pp. 248-263.

Sachs, H., Badstübner, E., Neumann, H., *Erklärendes Wörterbuch zur christlichen Kunst*, Hanau: Verlag Werner Dausien, z.j.

Salman, J., *Pedlars and the Popular Press. Itinerant Distribution Networks in England and the Netherlands 1600-1850*, Leiden: Brill, 2013.

Sander, J., Dyballa, K., Eising, E., e.a., *Dürer. Kunst-Künstler-Kontext*, München/London/ NewYork: Prestel, 2013. (cat. tent. Städel Museum, Frankfurt)

Sawday, J., *The Body Emblazoned: Dissection and the Human Body in Renaissance Culture*, London: Routledge, 1995.

Schaeps, J., Kolfin, E., Grasman, E., Bartelings, N., *For Study and Delight. Drawings and Prints from Leiden University*, Leiden: Leiden University Press, 2016.

Scheicher, E., 'De vorstelijke Kunst- und Wunderkammer' in: Bergvelt, E., Meijers, D.J., Rijnders, M. (red.), *Verzamelen. Van rariteitenkabinet tot kunstmuseum*, Heerlen/Houten: Open Universiteit Heerlen/Gaade, 1993, pp. 15-36.

Scheicher, E., 'Twee vorstelijke verzamelingen: van Ferdinand II en Rudolf II' in: Bergvelt, E., Meijers, D.J., Rijnders, M., *Verzamelen. Van rariteitenkabinet tot kunstmuseum*, Heerlen/Houten: Open Universiteit Heerlen/Gaade 1993, pp. 37-56.

Schiller, S., *...deur het cleyn verstaende, watter in groot moet gedean sijn, ... Die Ausbildung von Ingenieuren an der Duytschen Mathematicque zu Leiden 1600-1681*, z.p.: z.u., 1995. (scriptie)

Schleier, R., *Tabula Cebetis oder "Spiegel des Menschlichen Lebes/darin Tugend un untugend abgemalet ist"*. Studien zur Rezeption einer antiken Bildbeschreibung im 16. und 17. Jahrhundert, Berlin: Gebr. Mann Verlag Berlin, 1973.

Schlüter, L. (red.), *Standbeelden van Erasmus in Rotterdam: 1549-2008*, Rotterdam: Stichting Erasmushuis, 2008.

Schmidt, A., *Overleven na de dood. Weduwen in Leiden in de Gouden Eeuw*, Amsterdam: Prometheus/Bert Bakker, 2001.

Schmidt, A., *Labour Ideologies and Women in the Northern Netherlands, c.1500-1800*, Cambridge: Cambridge University Press, 2011, pp. 45-67. *International Review of Social History* 56.

Schmidt, A., *Mensen maken de stad. Gender en diversiteit in de geschiedenis van de Leidse stadscultuur*, Leiden: Universiteit Leiden, 2020. (oratie)

Schmidt, S.K., Nichols, K., *Altered and Adorned. Using Renaissance Prints in Daily Life*, New Haven/London: Art Institute of Chicago/Yale University Press, 2011. (cat. tent. Art Institute Chicago, Chicago)

Schmidt, S.K., 'Georg Hartmann and the Development of Printed Instruments in Nuremberg' in: Dackerman, S. (red.), Daston, L., Park, K., e.a., *Prints and the Pursuit of Knowledge in Early Modern Europe*, New Haven/London: Yale University Press, 2011, pp. 266-314.

Schmidt, S.K., Wouk, E.H., *Prints in Translation, 1450-1750. Image, Materiality, Space. Visual Culture in Early Modernity*, London: Routledge/Taylor & Francis, 2017. *Visual Culture in Early Modernity* 51.

Schnabel, W.W., *Das Stammbuch. Konstitution und Geschichte einer textsortenbezogenen Sammelform bis ins erste Drittel des 18. Jahrhunderts*, Tübingen: Max Niemeyer, 2003.

Scholz, B.F., Wolkenhauer, A., *Typographorum emblemata. The Printers Mark in the Context of Early Modern Culture*, Berlin/Boston: De Gruyter, 2018.

Schotel, G.D.J., *De Academie te Leiden in de 16e, 17e en 18e eeuw. Met platen*, Haarlem: Kruseman & Tjeenk Willink, 1875.

Selm, B. van, “Een menigthe treffelijcke Boecken”. *Nederlandse boekcatalogi in het begin van de zeventiende eeuw*, Utrecht: Hes, 1987. (proefschrift)

Schramm, H., Schwartz, L., Lazardzig, J. (red.), *Collection-Laboratory-Theatre. Scenes of Knowledge in the 17th Century*, Berlijn: Walter de Gruyter GmbH & Co, 2005.

Schreuder, E., Massing, J.M., McGrath, E., *Black is Beautiful. Rubens tot Dumas*, Zwolle: Waanders, 2008. (cat. tent. De Nieuwe Kerk Amsterdam, Amsterdam)

Schrijvers, P.H., *Lipsius. Over de standvastigheid bij algemene rampspoed*, Baarn: Ambo, 1983.

Scriverius, P., *Batavia illustrata, seu De Batavorum insula, Hollandia, Zelandia, Frisia, territorio Traiectensi et Gelria, scriptores varii notae melioris*, Lugduni Batavorum: L. Elsevier, 1609.

Sellink, M., Burgers, J., *Cornelis Cort ‘constich plaedt-snijder van Horne in Hollandt/accomplished plate-cutter from Hoorn in Holland’*, Rotterdam: Museum Boijmans Van Beuningen, 1994. (cat. tent. Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam)

Seters, W.H. van, 'Oud-Nederlandse parelmoerkunst: het werk van leden der familie Belquin, parelmoergraveurs en schilders in de 17de eeuw', *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 9 (1958) pp. 173-238.

Short-Title Catalogue Netherlands. Online geraadpleegd

Siegenbeek, M., *Geschiedenis der Leidsche Hoogeschool van hare oprigting in den jare 1575, tot het jaar 1825. Met portretten*, Leiden: S. en J. Luchtmans, 1829-1832. (2 dln.)

Siegenbeek van Heukelom-Lamme, C.A. (ed.), Siegenbeek van Heukelom-Idenburg, O.C.D., *Album Scholasticum Academiae Lugduno-Batavae MDLXXV-MCMXL*, Leiden: Brill, 1941.

Simoni, A.E.C., 'Henrick van Haestens, from Leiden to Louvain via 'Cologne'', *Quaerendo* 3 (1985) pp. 187-194.

Simoni, A.E.C., *The Ostend Story. Early Tales of the Great Siege and the Mediating Role of Henrick van Haestens*, Houten: Hes & De Graaf, 2003.

Slenders, J.A.M., *Het theatrum anatomicum in de Noordelijke Nederlanden*, Nijmegen: Radboud Universiteit, 1989.

Sliggers, B., *Op het strand gesmeten. Vijf eeuwen potvisstrandingen aan de Nederlandse kust*, Zutphen: Walburg, 1992.

Sloan, K., *A Noble Art: Amateur Artists and Drawing Masters, circa 1600-1800*, London: British Museum Press, 2000.

Sloos, L.Ph., *Gewapend met kennis. 55 jaar militaire boekcultuur in Nederland*, Nijmegen: Vantilt, 2012. (proefschrift)

Sloots, C., *De Minderbroeders te Leiden. Ter dankbare herinnering van hun 500-jarig verblijf in deze stad*, Rotterdam: De Forel, 1947.

Sluijter, E.J., *De "heydense fabulen" in de Noordnederlandse schilderkunst, circa 1670. Een proeve van beschrijving en interpretatie van schilderijen met verhalen- de onderwerpen uit de klassieke mythologie*, Leiden: z.u., 1986. (proefschrift)

Sluijter, E.J., Enklaar, M., Nieuwenhuizen, P., *Leidse fijnschilders. Van Gerrit Dou tot Frans van Mieris de Jonge 1630-1760*, Zwolle: Waanders, 1988. (cat. tent. Stedelijk Museum De Lakenhal, Leiden)

Sluijter, R.G.H., *Tot ciraet, vermeerderinge ende heerlyckmaekinghe der universiteyt. Bestuur, instellingen, personeel en financiën van de Leidse universiteit, 1575-1812*, Hilversum: Verloren, 2004. (proefschrift)

Sluis, J. van, *De academiebibliotheek te Franeker anno 1601. De oudste catalogus ingeleid en opnieuw uitgegeven*, Franeker: Van Wijnen, 2011.

Sman, G.J. van der, 'Dutch and Flemish Printmakers in Rome 1565-1600', *Print Quarterly* 22 (2005) pp. 251-264.

Sman, G.J. van der, *Gedachten op papier. Jacques de Gheyn in Leiden*, Amsterdam: Leiden University Press, 2012.

Smith, P.H., *The Body of the Artisan. Art and Experience in the Scientific Revolution*, Chicago: The Chicago University Press, 2004.

Smith, P.H., 'Making Things. Techniques and Books in Early Modern Europe' in: Findlen, P. (ed.), Nappi, C., Norton, M., e.a., *Early Modern Things. Objects and their Historys, 1500-1800*, New York: Routledge, 2013, pp. 173-203.

Smith, P.H. (ed.), *Entangled Itineraries. Materials, Practices, and Knowledges Across Eurasia*, Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 2019.

Smith, P.H., *From Lived Experience to the Written Word. Reconstructing Practical Knowledge in the Early Modern World*, Chicago: The University of Chicago Press, 2022.

Smith, P.J., 'Wandelen in de Délices de Leide (1712)', *De Zeventiende Eeuw* 22 (2006) pp. 185-208. Online geraadpleegd

Smyth, A., "Shreds of Holiness": Georg Herbert, Little Gidding, and cutting up Texts in Early Modern England', *English Literary Renaissance* 42 (2012) pp. 452-481. Online geraadpleegd

Soly, H., Wiele, J. van de, Anciaux, B., e.a., *Carolus, Keizer Karel V, 1500-1558*, z.p.: Snoeck-Ducaju & Zoon, 1999. (cat. tent. Kunsthal De Sint-Pietersabdij, Gent)

Someren, J.F. van, Muller, F., *Beschrijvende catalogus van gegraveerde portretten van Nederlanders, bewerkt door J.F. van Someren*, Amsterdam: Frederik Muller, 1888-1891. (3 dln.)

Soutendam, J., *Een wandeling langs Delftse straten en grachten in 1600*, Delft: W. Beets, 1882. Online geraadpleegd

Spicer, J., 'De renaissance-elleboog' in: Bremmer, J., Roodenburg, H., Thomas, K., *A Cultural History of Gesture. From Antiquity to the Present Day*, Cambridge GB/Oxford/Cambridge USA: Polity Press, 1991, pp. 84-128. Online geraadpleegd

Spicer, J.A., Davies, N.Z., e.a., *Revealing the African Presence in Renaissance Europe*, Baltimore: Marquand Books, 2012. (cat. tent. Walters Art Museum, Baltimore)

Spies, M., 'Rederijkers en Reformatie in de tweede helft van de zestiende eeuw in Amsterdam', *De Zeventiende Eeuw* 8 (1992) pp. 66-72. Online geraadpleegd

Spoelder, J., 'De prijsuitreikingen van een Latijnse school in beeld', *De Boekenwereld* 15 (2014) pp. 334-341. Online geraadpleegd

Stapel, L., *Perspectieven van de stad. Over bronnen, populariteit en functie van het zeventiende-eeuwse stadsgezicht*, Hilversum: Verloren, 2000.

Stapel, L., “‘Tuyn van heel Holland, Moeder der Wijsheyt en bequam tot de drapery’”. Reputatie en zelfbeeld van Leiden in beeld en tekst (circa 1590-1660), *De Zeventiende Eeuw* 22 (2006) pp. 149-169.

Stijnman, A., *Engraving and Etching, 1400-2000: a History of the Development of Manual Intaglio Printmaking Processes*, London/Houten: Hes & De Graaf, 2012.

Stijnman, A., ‘It’s All about Matter’, *Art in Print* 6 (2016) pp. 16-17. Online geraadpleegd

Stock, J. van der, *Printing Images in Antwerp. The Introduction of Printmaking in a City Fifteenth Century to 1585*, Rotterdam: Sound & Vision Interactive Rotterdam, 1998. *Studies in Print and Printmaking* 2.

Stock, J. van der, ‘Ambiguous Intentions, Multiple Interpretations. An “Other” Look at Printed Images from the Sixteenth Century’ in: Jong, J. de, Meadow, M., Ramakers, B. (red.), e.a., *Prentwerk. Printwork 1500-1700*, Leiden/Boston: Brill, 2001, pp. 19-30. *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 52.

Stock, J. van der (red.), *Op zoek naar Utopia*, Leuven/Amsterdam: Davidsfonds/Amsterdam University Press, 2016. Online geraadpleegd

Storm, K.A., *Rembrandt als regisseur. De iconografie van Mars en Venus in het net van Vulcanus*, Utrecht: z.u., 2013. (scriptie) Online geraadpleegd

Storms, M., ‘Het grondbezit van de Universiteit Leiden in kaart’, *De Boekenwereld* 36 (2020) pp. 20-27.

Storms, M., Groesen, M., Ommen, K. van, e.a., *Kaarten die geschiedenis schreven: 1000 jaar wereldgeschiedenis in 100 oude kaarten*, Tiel: Lannoo, 2022.

Stumpel, J., “*Meisterstiche*” und andere. Medium und Motiv in Dürers Kunst dese Kupferstichs’ in: Sander, J., Dyballa, K., Eising, E., e.a., *Dürer. Kunst-Künstler-Kontext*, München/London/New York: Prestel, 2013, pp. 250-275. (cat. tent. Städel Museum, Frankfurt)

Suchtelen, A. van, Wheelock jr., A.K., Bakker, B., e.a., *Hollandse stadsgezichten uit de Gouden Eeuw*, Zwolle: Waanders, 2008. (cat. tent. Mauritshuis, Den Haag/National Gallery of Art, Washington)

Suchtelen, A. van, Beneden, B. van, *Kamers vol kunst in zeventiende-eeuws Antwerpen*, Zwolle: Waanders, 2009. (cat. tent. Rubenshuis Antwerpen/Mauritshuis, Den Haag)

Sutton, E.A., *Early Modern Dutch Prints of Africa*, Surrey/Burlington: Ashgate, 2012.

Swan, C., ‘Medical Culture at Leyden University ca. 1600. A Social History in Prints’ in: Jong, J. de, Meadow, M., Ramakers, B. (red.), e.a., *Prentwerk. Printwork 1500-1700*, Leiden/Boston: Brill, 2001, pp. 217-239. *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 52.

Swan, C., *Art, Science, and Witchcraft in Early Modern Holland: Jacques de Gheyn II (1565-1629)*, Cambridge: Cambridge University Press, 2005.

Swan, C., ‘Memory’s Garden and other Wondrous Exerpts: Ernst Brinck (1582-1649), Collector’, *Kritische Berichten* 3 (2012) pp. 4-19. Online geraadpleegd

Swan, C., *Rarities of These Lands. Art, Trade, and Diplomacy in the Dutch Republic*, Princeton/Oxford: Princeton University Press, 2021.

(Swanenburgh, W. van), *Icones ad vivum delineatae & expressæ, virorum clariorum qui præcipue scriptis Academiam Lugdvno Batavam illustrarunt*, Lugd. Bat.: A. Cloucqium, 1609.

Tatenhove, J. van, 'Isaac Claesz. van Swanenburg (1537-1614)', *Delineavit et Sculpsit* 23 (2001) pp. 38-39.

Tebbe, K., Roth, A., Frese, A., 'Macht des Glaubens. 450 Jahre Heidelberger Katechismus. In het Kurpfälzische Museum der Stadt Heidelberg tentoon-gestelde objecten' in: Apperloo-Boersma, K., Selderhuis, H.J., e.a., *God, Heidelberg en Oranje. 450 Jaar Heidelbergse Catechismus*, Utrecht: Kok, 2013, pp. 205-266. (cat. tent. Paleis Het Loo Nationaal Museum, Apeldoorn)

Terwen-Dionisius, E.M., 'Vier eeuwen bouwen in de Hortus dl. I (1587-1815)', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 72 (1980) pp. 35-65.

Terwen-Dionisius, E.M., 'De eerste ontwerpen voor de Leidse Hortus' in: Marsilje, J.W. (red.), e.a., *Uit Leidse bron geleverd: studies over Leiden en de Leidenaren in het verleden, aangeboden aan drs. B.N. Leverland bij zijn afscheid als adjunct-archivaris van het Leidse Gemeentearchief*, Leiden: Gemeentearchief, 1989, pp. 392-440.

Terwen-Dionisius, E.M., 'Date and Design of the Botanical Garden in Padua', *Journal of Garden History* 14 (1994) pp. 213-235.

Terwen-Dionisius, E.M., *Datering en ontwerp van de botanische tuin in Padua*, z.p.: z.u., 2003. (typoscript)

Thibault, G., *Académie de l'espée, ou se demonstrent par reiglés mathématiques sur le fondement d'un cercle mystérieux la theorie et pratique des vraix et iusqu'à présent incognus secrets du maniement des armes à pied et a cheval*, Leiden: B. Elzevier/A. Elzevier, (1628)1630.

Thijs, B., *De hoefslag van Pegasus. Een cultuurhistorisch onderzoek naar 'Den Nederduytschen Helicon' (1610)*, Hilversum: Verloren, 2004. (proefschrift)

Thomas, J.M., *A 'Philosophical Storehouse'. The Life and Afterlife of the Royal Society's Repository*, z.p.: z.u., 2009. (proefschrift) Online geraadpleegd

Thomassen, K. (red.), *Alba amicorum. Vijf eeuwen vriendschap op papier gezet*, Maarssen: Schwartz/Sdu, 1990.

Thönisz, J., Laport, P., Muij, F. de, *Van Sint Jans onthoofdinghe*, Amsterdam/Münster: Stichting Neerlandistiek Vrije Universiteit/Nodus, 1996.
Online geraadpleegd

Thornton, D., *The Scholar in his Study. Ownership and Experience in Renaissance Italy*, New Haven/London: Yale University Press, 1997.

Tice, L.N., 'Inventories of *Casini* in Late Sixteenth- and Early Seventeenth-Century Rome', *Journal of the History of Collections* 23 (2011) pp. 315-331.

Tjon Sie Fat, L., Jong, E. de, Uffelen, G. van (red.), e.a., *The Authentic Garden. A Symposium on Gardens*, Leiden: Clusius Foundation, 1991.

Tolsma, M., 'Smoelenboek uit de zeventiende eeuw', *Omslag* 1 (2011) pp. 14-15.

Tolsma, M., *Van Icones tot Effigies. De in boekvorm uitgegeven portrettencollectie van Leidse geleerden en haar navolgers*, Leiden: z.u., 2016. (proefschrift)

Tonkelaar, E.S.F. den, *Willem van Swanenburg's Engravings (1580-1612). Appropriation of Southern Netherlandish Examples and General European Visual Strategies while Working in a 'Praesidium Libertatis'*, Leiden: z.u., 2008. (masterscriptie)

Tonkelaar, J.D.A. den, Tonkelaar, E.S.F. den (red.), *Thronus Iustitiae. 400 jaar inspiratie voor rechters*, Deventer: Kluwer, 2014.

Vanpaemel, G., Padmos, T. (red.), *Wereldwijs. Wetenschappers rond Keizer Karel*, Leuven: Davidsfonds, 2000.

Vecht, H.A.W. van der, *Cornelis van der Mijle*, Sappemeer: D. Klein, 1907. (proefschrift)

Veen, J. van der, 'Galerij en kabinet, vorst en burger. Schilderijencollecties in de Nederlanden' in: Bergvelt, E., Meijers, D.J., Rijnders, M. (red.), *Verzamelen. Van rariteitenkabinet tot kunstmuseum*, Heerlen/Houten: Open Universiteit Heerlen/Gaade, 1993, pp. 145-163.

Veen, J. van der, 'De verzamelaar in zijn kamer. Zeventiende-eeuwse privé-collecties in de Republiek' in: Jonge, H. de (red.), *Ons soort mensen. Levensstijlen in Nederland*, Nijmegen: SUN, 1997, pp. 128-157.

Veen, J. van der, 'Eenvoudig en stil. Studeerkamers in de zeventiende-eeuwse woningen, voornamelijk te Amsterdam, Deventer en Leiden' in: Jong, J. de, Ramakers, B., Roodenburg, H., *Wooncultuur in de Nederlanden/ The Art of Home in the Netherlands 1500-1800*, Leiden/Boston: Brill, 2000, pp. 137-171. *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 51.

Veen, J. van der, 'Delftse verzamelingen in de zeventiende en eerste helft van de achttiende eeuw' in: Bergvelt, E., Jonker, M., Wiechmann, A. (red.), *Burgers verzamelen 1600-1750. Schatten in Delft*, Zwolle/Delft: Waanders/Stedelijk Museum Het Prinsenhof, 2002, pp. 46-89. (cat. tent. Stedelijk Museum Het Prinsenhof, Delft)

Veenendaal, A.J., *J. van Oldenbarnevelt. Bescheiden betreffende zijn staatkundige beleid en familie*, Den Haag: Martinus Nijhoff, 1962. Deel 2, 1602-1613. *Rijks Geschiedkundige Publicaties* 108. (3 dln.)

Veldman, I.M., 'Coornhert en de prentkunst' in: Bonger, H. (red.), *Dirck Volkertszoon Coornhert. Dwars maar recht*, Zutphen: Walburg, 1989, pp. 115-143. Online geraadpleegd

Veldman, I.M., 'Philips Galle: een inventieve prentontwerper', *Oud Holland* 105 (1991) pp. 262-289.

Veldman, I.M., 'Keulen als toevluchtsoord voor Nederlandse kunstenaars (1567-1612)', *Oud Holland* 107 (1993) pp. 34-58.

Veldman, I. M., *Profit and Pleasure. Print Books by Christijn van der Passe*, Rotterdam: Sound & Vision Publishers, 2001. *Studies in Print and Printmaking* 4.

Veldman, I.M., 'Waaien met de mode mee. De vier jaargetijden in de prentkunst van de Nederlanden' in: *De vier jaargetijden in de kunst van de Nederlanden 1500-1750*, Den Bosch/ Leuven/Zwolle: Waanders, Noordbrabants Museum Den Bosch/Museum vander Kelen-Mertens, Leuven, 2003. (cat. tent. Noordbrabants Museum, Den Bosch/Museum vander Kelen-Mertens, Leuven)

Veldman, I.M., 'The Portrayal of Student Life and Universities in the Early Modern Period' in: Goudriaan, K., Moolenbroek, J. van, Tervoort, A. (red.), *Education and Learning in the Netherlands, 1400-1600, Essays in honour of Hilde de Ridder-Symoens*, Leiden/Boston: Brill, 2004, pp. 315-338. *Brill's Studies in Intellectual History* 123.

Veldman, I.M., *Images for the Eye and Soul: Function and Meaning in Netherlandish Prints (1450-1650)*, Leiden: Primavera, 2006.

Veldman, I.M., 'Dutch Political Prints: Historiography in a Nutshell' in: Warren, M., Cillessen, W.P., Mc Neill Hale, M., e.a., *Paper Knives Paper Crowns*, Illinois: University of Illinois Urbana-Champaign, 2022, pp. 15-27.

Verbaan, E., 'Jan Janszoon Orlers schetst Leiden. Illustraties in de vroege stadsbeschrijvingen', in: Bostoen, K., Kolfin, E. en Smith, P. (red.), *'Tweelinge eener dragt'. Woord en beeld in de Nederlanden (1500-1750)*, Hilversum: Verloren, 2001, pp.133-168.

Verbaan, E., *De woonplaats van de faam. Grondslagen van de stadsbeschrijving in de zeventiende-eeuwse Republiek*, Hilversum: Verloren, 2011. (proefschrift)

Verhoeven, G., *Anders reizen? Evoluties in vroegmoderne reiservaringen van Hollandse en Brabantse elites (1600-1700)*, Hilversum: Verloren, 2009.

Vermeer, W., 'Den Nederduytschen Helicon' in: Grootes, E.K. (red.), Anrooij, W. van, Keesman, W., e.a., *Haarlems Helicon. Literatuur en toneel te Haarlem vóór 1800*, Hilversum: Verloren, 1993, pp. 77-92.

Versprille, A.J., 'De zegels en het wapen van Leiden' in: Leemans-Prins, E.C.M. (red.), *Zegels en wapens van steden in Zuid-Holland*, Den Haag: Historische Vereniging Zuid-Holland, 1966, pp. 145-180. *Zuid-Hollandse Studiën* 12.

Versprille, A.J., 'Hester della Faille', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 67 (1975) pp. 77-97.

Vincent, J., Bonnard, I., *Quatre atlas de myologie de Van Horne et Sagemolen. Approche pluridisciplinaire de dessins inédits du Siècle d'or néerlandais*, Paris: OPUS, 2022.

Vinken, P.J., 'H.L. Spiegel's Antrum Platonicum', *Oud Holland* 75 (1960) pp. 125-142.

Vlieghe, H., Kieft, G., Wansink, C.J.A., *De schilderkunst der lage landen. De zeventiende en achttiende eeuw*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 2007. (3 dln.)

Vlist, E. van der, *De Burcht van Leiden*, Leiden: Primavera, 2003.

Vogelaar, C., 'Schilderen en bouwen voor burgerij en stad' in: Maanen, R.C.J. van, Groenveld, S., Marsilje, J.W. (red.), e.a., *Leiden. De geschiedenis van een Hollandse stad 1574-1795*, Leiden: Stichting Geschiedschrijving Leiden, 2003, pp. 149-171.

Vogelaar, C., 'Toewijding, teleurstelling en ambitie. De verzameling oude schilder- en beeldhouwkunst' in: Knol, M., Vergeest, A., Zijlmans, J., (red.), *Museum De Lakenhal. Gebouw, geschiedenis, collectie*, Rotterdam: Naio10, 2019, pp. 179-210.

Vredeman de Vries, J., *Perspective. Dat is, de hooch-gheroemde conste eens schijnende in oft door-siende ooghen-ghesichtes punt*, Leiden: H. Hondius, 1604. (2 dln.)

Waal, H. van de, *Drie eeuwen vaderlandsche geschied-afbeelding, 1500-1800. Een iconologische studie*, Den Haag: Martinus Nijhoff, 1952. (2 dln.)

Waal, J. van der, Coelen, P. van der, Luijten, G. (red.), *Prenten in de Gouden Eeuw. Van kunst tot kastpapier*, Rotterdam: Museum Boijmans Van Beuningen, 2006. (cat. tent. Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam)

Wal, J. de, *Nederlanders, Studenten te Heidelberg*, Leiden: Brill, 1886. *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden 1886*. Online geraadpleegd

Wal, M. van der, *Koopmanszoon Michiel Heusch op Italiëreis. Brieven van het thuisfront (1664-1665)*, Hilversum: Verloren, 2019.

Waller, F.G., *Biografisch woordenboek van Noord-Nederlandse graveurs*, Amsterdam: B.M. Israël, 1974.

Warren, M., Cillessen, W.P., Mc Neill Hale, M., e.a., *Paper Knives Paper Crowns*, Illinois: University of Illinois Urbana-Champaign, 2022.

Weddigen, T., 'Italienreise als Tugendweg: Hendrick Goltzius' *Tabula Cebetis*' in: Jong, J. de, Meijers, D., Westermann, M., Woodall, J. (red.), *VIRTUS: Virtuositeit en kunstliefhebbers in de Nederlanden, 1500-1700*, Leiden: Brill, 2003, pp. 91-139. *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 54.

Weibel, P., 'Media, Mapping and Painting' in: Gehring, U., Weibel, P. (red.), *Mapping Spaces. Networks of Knowledge in 17th Century Landscape Painting*, München/Karlsruhe: ZKM Center for Art and Media Karlsruhe/Hirmer, 2014, pp. 440-458.

Werner, J.W.H., 'Blaeus worsteling met de Waterlandse steden' in: Gestel, P. van, Krogt, P. van der, *Mappae antiquae. Liber amicorum Günter Schilder: vriendenboek ter gelegenheid van zijn 65ste verjaardag. Essays on the Occasion of his 65th Birthday*, Houten: Hes & De Graaf, 2007, pp. 399-416.
Online geraadpleegd

Westbrook, N., Rainsbury Dark, K., Meeuwen, R. van, 'Constructing Melchior Lorichs's Panorama of Constantinople', *The Journal of the Society of Architectural Historians* 69 (2010) 1, pp. 62-87. Online geraadpleegd

Wheelock jr., A.K., "‘Waerdigh om ’t aanschouwen’. De stad in beeld tijdens de zeventiende-eeuwse Republiek' in: Suchtelen, A. van, Wheelock jr., A.K., Bakker, B., e.a., *Hollandse stadsgezichten uit de Gouden Eeuw*, Zwolle: Waanders, 2008, pp. 15-33. (cat. tent. Mauritshuis, Den Haag/National Gallery of Art, Washington)

Wielenga, F., *Geschiedenis van Nederland. Van de Opstand tot heden*, Amsterdam: Boom, 2017.

Wiesenfeldt, G., *Leerer Raum in Minervas Haus. Experimentelle Naturlehre an der Universität Leiden, 1675-1715*, Amsterdam/Berlin: Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen/Verlag für Geschichte der Naturwissenschaften und der Technik, 2002.

Wiesenfeldt, G., 'The 'Duytsche Mathematique' and Leiden Family Networks, 1600-1620' in: Dijksterhuis, F.J., Weber, A., Zuidervaat, H.J., *Locations of Knowledge in Dutch Contexts*, Boston: Brill, 2019, pp. 40-63. *Knowledge Infrastructure and Knowledge Economy* 6.

Wijhe, J.M. van, 'Amsterdam in het begin der zeventiende eeuw. Aanteekeningen van Ernst Brinck', *Jaarboek van het Genootschap Amstelodamum* 20 (1923) pp. 25-33.

Wijhe, M., 'Leiden in het begin van de zeventiende eeuw', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 20 (1925-1926) pp. 17-25.

Wijnman, H.F., 'De Van Sichem-puzzle', *Oud Holland* 46 (1929) pp. 233-244. Online geraadpleegd

Willemyns, R., 'Drank en spel bij Cornelis Everaert', *Biekorf. Westvlaams Archief voor Geschiedenis, Oudheidkunde en Folklore* 68 (1967) pp. 75-84. Online geraadpleegd

Winter, P.J. van, *Hoger beroepsonderwijs avant-la-lettre. Bemoeiingen met de vorming van landmeters en ingenieurs bij de Nederlandse universiteiten van de 17e en 18e eeuw*, Amsterdam/Oxford/New York: Noord-Hollandsche Uitgevers Maatschappij, 1988.

Wirtz, W., 'Een geschiedenis vol van namen en verwijzingen', *Historische Vereniging Oud Leiden* 10 (2022) pp. 27-29.

Witkam, H.J., *Iets over Pieter Paaw en zijn Theatrum Anatomicum en over het bouwen van de anatomieplaats en de bibliotheek*, Leiden: z.u., 1967.

Witkam, H.J., *De dagelijkse zaken van de Leidse universiteit van 1581 tot 1596*, Leiden: z.u., 1970-1975. (10 dln.)

Witkam, H.J., *A Catalogues Of all the chieftest rareties in the publick Anatomie Hall of the University of Leyden*, Leiden: z.u., 1980. (typoscript)

Wittkower, R., *Allegory and the Migration of Symbols*, London: Thames and Hudson, 1977.

Woldering, H.E.S., *Vriendschap door de eeuwen heen: wijsgerige beschouwingen over vriendschap als gave en opgave*, Amsterdam: Ambo, 1994.

Wolf-Heidegger, G., Cetto, A.M., *Die Anatomische Sektion in bildlicher Darstellung*, Basel/New York: S. Karger, 1967.

Woltjer, J.J., *De Leidse universiteit in verleden en heden*, Leiden: Universitaire Pers Leiden, 1965.

Woltjer, J.J., 'Introduction' in: Lunsingh Scheurleer, Th.H., Posthumus Meyjes, G.H.M. (red.), e.a., *Leiden University in the Seventeenth Century. An Exchange of Learning*, Leiden: Universitaire Pers Leiden/Brill, 1975, pp. 1-21.

Wood, C.S., "'Curious Pictures" and the Art of Description', *Word & Image* 11 (1995) 4 pp. 332-352.

Wurfbain, M.L., 'Twee stukken Leids zilver rond het beleg', *Jaarboekje voor geschiedenis en oudheidkunde van Leiden en omstreken* 66 (1974) pp. 60-75.

Wouk, E.H., Luijten, G., *Frans Floris*, Rotterdam/Amsterdam, Sound and Vision/Rijksmuseum, 2011. (2 dln.) *The new Hollstein. Dutch and Flemish Etchings, Engravings and Woodcuts 1450-1700* 22.

Yates, F.A., *De geheugenkunst*, Amsterdam: Bert Bakker, 1990.

Zamboni, A., 'Making Contact. Friendship and Collaboration in the Circle of Netherlandish Artists at the Munic Court of Wilhelm V' in: Chapman, H.P., Jorink, J., Lehman, A. (red.), e.a., *Ars amicitiae: De kunst van de vriendschap in de vroegmoderne Nederlanden*, Leiden/Boston: Brill, 2020, pp. 63-95. *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* 70.

Zandvliet, K., Eijffinger, A., Groenveld, S., e.a., *Maurits. Prins van Oranje*, Amsterdam/Zwolle: Rijksmuseum Amsterdam/Waanders, 2000.

Zandvliet, K., *De wereld van de familie Blaeu*, Zutphen: Walburg, 2022. (cat. tent. Rijksmuseum Amsterdam, Amsterdam)

Zanen, S. van, *Planten op papier. Het pionierswerk van Carolus Clusius (1526-1609)*, Zutphen: Walburg, 2019.

Zelen, J.G.H., *Blinded by Curiosity: the Collector-Dealer Hadriaan Beverland (1650-1716) and his Radical Approach to the Printed Image*, Leiden: Primavera, 2022.

Zijlmans, J., *Hond en baas. Een geschiedenis van haat en liefde*, Den Haag: De Nieuwe Haagsche/Haags Historisch Museum, 2002. (cat. tent. Haags Historisch Museum, Den Haag/Teylers Museum, Haarlem)

Zijlmans, J., *Leidens ontzet. Vrijheidsfeest & Volksfeest*, Leiden: Primavera, 2011.

Zijlmans, J., 'Als het maar Leids is! De verzameling historische voorwerpen' in: Knol, M., Vergeest, A., Zijlmans, J., (red.), *Museum De Lakenhal. Gebouw, geschiedenis, collectie*, Rotterdam: Naio10, 2019, pp. 153-178.

Zimmerman, A.R., Huizinga, J., Meyers, E.M., e.a., *Pallas Leidensis MCMXXV*, Leiden: Van Doesburgh, 1925.

Zoeteman-van Pelt, M., *De studentenpopulatie van de Leidse universiteit, 1575-1812. 'Een volk op zyn Siams gekleet eenige mylen van Den Haag woonende'*, Leiden: Leiden University Press, 2011. (proefschrift)

Zuidervaat, H.J., 'The Middelburg Theatrum Anatomicum. A Location of Knowledge and Culture in an Early Urban Context' in: Dijksterhuis, F.J., Weber, A., Zuidervaat, H.J., *Locations of Knowledge in Dutch Contexts*, Boston: Brill, 2019, pp. 64-104. *Knowledge Infrastructure and Knowledge Economy* 6.

Lijst van afbeeldingen

1. Uitzicht vanuit de Tuinkamer van het Academiegebouw op de *Hortus botanicus*, 2014. [foto A. van Haasteren]
2. De tuin van de Leidse universiteit. Gravure, Jan Cornelisz. van 't Woudt *delin.*, Andreas Hendrikz. Cloucq *divulg.*, 1610. [RPKA RP-P-1893-A-18089]
3. De Leidse anatomie. Gravure, Jan Cornelisz. van 't Woudt *deliniavit*, W. Swanenburg *sculp. Anno 1610*, Andreas Hendrikz. Cloucq *divulgavit*. [RPKA RP-P-1893-A-18090]
4. De Leidse bibliotheek. Gravure, Jan Cornelisz. van 't Woudt *deliniavit*, Andreas Hendrikz. Cloucq *Bibliopol. Divulgavit*, 1610. [RPKA RP-P-1893-A-18092]
5. De schermeschool van Leiden en van de universiteit. Gravure, Jan Cornelisz. van 't Woudt *deliniavit*, Andreas Hendrikz. Cloucq *divulgavit*, ongedat. [RPKA RP-P-1893-A-18091]
6. De tuin van de Leidse universiteit. Gravure, Jan Cornelisz. van 't Woudt *delin.*, Andreas Hendrikz. Cloucq *divulg.*, 1610. Met aangeplakte toelichting aan de onderzijde, boekdruk, 1611. [UBL COLLBN Port 315-II N 41]
7. Toelichting schermeschool, boekdruk, ongedat. [UBL COLLBN Port 315-II 27b]
8. Proefdruk van de Leidse bibliotheek. Gravure, ongesign., ongedat. [RPKA RP-P-1895-A-18679]
9. De Leidse anatomie. Gravure, Claes Jansz Visscher *excudit*, 1644. [UBL COLLBN Port 315-II 19]
10. De reconstructie van de tuin in de *Hortus botanicus* Leiden, 2024. [foto J. van den Broek 2024]
11. De reconstructie van het theater in het Rijksmuseum Boerhaave in Leiden, 2024. [foto J. van den Broek 2024]
12. Abri op de Rijnsburgerweg in Leiden met de prent van de bibliotheek op een affiche van de tentoonstelling *Books that made History*, 2022. [foto auteur]
13. Bewegwijzering op de trap naar de verschillende zalen van de tentoonstelling *Leidse Universiteit 400*, Rijksmuseum Amsterdam, 1975. [RMA HA-0010606]
14. Tentoonstelling *Leidse Universiteit 400*, Rijksmuseum Amsterdam 1975. Linksachter J.J. Scaliger door Woudanus en rechtsvoor prenten van het anatomisch theater uit 1609 en uit 1610 naar Woudanus. [RMA HA-0010562]
15. Persmateriaal met de reconstructie van het theater op de tentoonstelling *Leidse Universiteit 400*, Rijksmuseum Amsterdam, 1975. [RMA HA-0010635]
16. Zaal met gedeeltelijke reconstructie van de tuin en het interieur van het *Ambulacrum* in de tentoonstelling *Leidse Universiteit 400*, Rijksmuseum Amsterdam, 1975. [RMA HA-0010576]
17. Zaal met gedeeltelijke reconstructie van de bibliotheek op de tentoonstelling *Leidse Universiteit 400*, Rijksmuseum Amsterdam, 1975. [RMA HA-0010563]
18. Zaal met gedeeltelijke reconstructies van tuin en bibliotheek in de

- tentoonstelling *Leidse Universiteit 400*, Rijksmuseum Amsterdam, 1975. [RMA HA-0010570]
19. Bovenaanzicht van een maquette van het theater voor de tentoonstelling *Leidse Universiteit 400*, Rijksmuseum Amsterdam, 1975. [AHM 11036/445 M 1]
 20. Vooraanzicht van een maquette van het theater voor de tentoonstelling *Leidse Universiteit 400*, Rijksmuseum Amsterdam, 1975. [AHM 11036/445 M 1]
 21. Werkkamer van de directeur van het Dual PhD Centre Universiteit Leiden met de vier *facsimilia* aan de wand, 2019. [foto auteur]
 22. Webpagina universiteitswinkel met de vier *facsimilia*, 2022. [UL]
 23. Diagram van het grondplan in de tuin.
 24. Diagram van de kijkrichtingen in de tuin.
 25. Reconstructie van de plattegrond van de tuin. [G. Grämiger 2014]
 26. Diagram van het cirkelvormige grondplan in de compositie van het theater.
 27. Diagram van de kijkrichtingen in de compositie van het theater.
 28. Foto van het koor van de Faliede Bagijnhof tijdens verbouwing, 1971. Door C. van Wanrooy. [AHM 93021/AD 445]
 29. Foto van het koor van de Faliede Bagijnhof tijdens verbouwing met bezoekers op begane grond, 1976. Door N. van der Horst. [AHM 76496/52 P 77]
 30. Reconstructie van de plattegrond van het theater op drie verdiepingen. [G. Grämiger 2014]
 31. Reconstructie van doorsnede van de Faliede Bagijnhof. [G. Grämiger 2014]
 32. Diagram van het grondplan in de bibliotheek.
 33. Diagram van de kijkrichtingen in de bibliotheek.
 34. Reconstructie van de plattegrond van de bibliotheek. [G. Grämiger 2014]
 35. Diagram van het grondplan en de opstelling van de schermers in de schermschool.
 36. Diagram van de kijkrichtingen in de schermschool.
 37. Diagram van de kijkrichtingen middels de lijnen van het vierkant in de schermschool.
 38. Gecorrigeerde weergave van de geometrische vormen in het vierkant van de schermschool. [J. van den Broek 2012]
 39. Reconstructie van de plattegrond van de schermschool in de Faliede Bagijnhof. [G. Grämiger 2014]
 40. Vergelijking van de lijnen in het vloerdiagram van de schermschool in Leiden met die in het schermboek van Thibault. [J. van den Broek 2012]
 41. Locaties van de universitaire verzamelingen met de woonhuizen van beheerders en van de makers en uitgever van de gravures op een ingekleurde kaart van Leiden. Pieter Bast 1600. [ELO PV_PV329.1a]
 42. Faliede Bagijnhof, ca. 1578. P.C. Molhuysen, *Geschiedenis der Universiteits-bibliotheek te Leiden*, 1905. [ELO PV_PV14002]
 43. Academiegebouw met schaatsende studenten. Gezien vanaf de overzijde van het Rapenburg uit het *album amicorum* van J. Amstel

- van Mijnden 1600. [KB 74 J 37, f.158 r: N.N.]
44. Stichtingsoptocht van de Leidse Universiteit 1575, anonieme gravure, ongedateerd. [RMA RP-P-OB-79.613]
 45. Pedellenstaf voor de Leidse universiteit. Ontwerptekening door Isaac Claesz. van Swanenburgh, ca. 1597. [UBL 243-P-BN.]
 46. Portret van J.J. Scaliger door J.C. Woudanus, 1609. [UL Ic.L. 31]
 47. Röntgenopname van het portret van J.J. Scaliger, 2017. [AHM 64 PD 1]
 48. De eerste gedrukte plattegrond van de *Hortus* door J. de Gheyn II in *Hortus Publicus Academiae Lugduno-Batavae*, P. Pauw, 1601. [RMA RP-P-1895-A-18845]
 49. Het Leidse theater tijdens een anatomische sectie. Gravure door B. Dolendo naar J.C. Woudanus, uitgever Jacob Marcus, 1609. [RMA RP-P-OB-9827]
 50. Theater met P. Pauw tijdens een sectie. Gravure door A. Stock naar J. de Gheyn II, 1615. [RMA RP-P-OB-22.436]
 51. Titelpagina *De humanae corporis fabrica*, A. Vesalius, 1543. [RMA RP-P-OB-21.608]
 52. Theater tijdens een sectie. Tekening in bruine inkt door Willem Pieterz. Buytewech, ca. 1616-1617. [MBB WB 1 (PK)]
 53. Titelpagina *Icones ad vivum delineatae et expressae virorum clariorum qui praecipue scriptis academiam Lugduno-Batavam illustrarunt*. Gravure door W. van Swanenburgh, uitgever A. Cloucq, 1609. [AHM 362]
 54. Kaart van de Brittenburg door Ortelius in *Oudt Batavien ghenaeemt Holland*. Geschreven door J. Duym en P. Scriverius, uitgegeven door A. Cloucq, 1606. [RMA RP-P-AO-10-44-1]
 55. *De zeilwagen van Simon Stevin*. Gravure door W. van Swanenburgh naar J. de Gheyn II, 1603. Uitgegeven door H. Haestens, C. van Sichem. [RMA RP-P-OB-84.454]
 56. Portret van D. Heinsius met een lofdicht door Hugo de Groot. Gravure door W. van Swanenburgh, 1607. [RMA RP-P-1882-A-5830]
 57. *Het oordeel van Cambyzes* uit *Thronus Justitiae*. Gravure door W. van Swanenburgh naar J. Wtenwaal, 1606-1607. [RMA RP-P-OB-60.826]
 58. Titelpagina van het *Cruijdt-Boek* door R. Dodonaeus (1544). Gravure door W. van Swanenburgh, 1608. [RMA RP-P-1885-A-9083]
 59. Titelpagina *Aristotelis, Ethicorum Nicomachiorum Paraphrasis*, D. Heinsius, Johannes Patij 1607. [RMA RP-P-1885-A-9519]
 60. Titelpagina *Danielis Heinsii poematum*, D. Heinsius, uitgever J. Le Maire, 1610. Gravure door W. van Swanenburgh. [RMA RP-P-OB-60.833]
 61. *Vanitas*, met onderschrift door D. Heinsius. Gravure door W. van Swanenburgh naar A. Bloemaert, 1608. [RMA RP-P-OB-60.802]
 62. *De overgave van Weinsberg*. Paneel door J.C. Woudanus, 1603. [MDLS 463]
 63. Zelfportret met palet. (detail no. 63)
 64. *Het grote wijnvat te Heidelberg*. Gravure door W.J. Delff naar Woudanus, 1608, uitgave H. Haestens (heruitgave H. Focken). [RMA RP-P-1894-A-18592]

65. Het grote wijnavat te Heidelberg met Thomas Coryate in *Coryates Crudities hastily gobbled up in five months travels in France, Italy, &c.* Door W. Hole naar J.C. Woudanus, ca. 1611. [BM G.1.247]
66. *Pacis Belgicae Monumentum*. Anonieme gravure naar een onbekende voorstelling door Woudanus, 1609. Uitgave P. Jansz. en H. Haestens, 1609. [RMA RP-P- 1894- A- 18592].
67. Portret van Maurits als veldheer. Gravure door C. van Sichem naar J.C. Woudanus, ca. 1626. [RMA RP-P-OB-15.605]
68. Maurits staande voor Nieuwpoort. Gravure door W. van Swanenburgh met bijschrift door H. de Groot, ca. 1600-1602. [RMA RP-P-OB-104.161]
69. Abraham Gorlaeus in zijn kamer. Gravure uit *Dactyliotheca seu annulorum sigillarium, quorum apud priscos tam Graecos*, 1601. Door J. de Gheyn, met bijschrift door H. de Groot, 1601. [RMA RP-P-OB-9952]
70. De verzameling van apotheker Ferrante Imperato in Napels, titelpagina uit *Dell Historia naturale*, door Ferrante Imperato, 1599. [The Beinecke Rare Book and Manuscript Library, Yale University S16 O40]
71. *Beursgebouw in Amsterdam*. Gravure door Boëtius Adamsz Bolswert met bijschrift door onder anderen P.C. Hooft, 1609. [RMA RP-P-OB-67.488]
72. *De Hofvijver gezien vanaf het Doelenterrein*. Anoniem schilderij, 1567. [HHM 0000-0049-SCH]
73. *Hof van Holland met gezicht op een terechtstelling op het Groene Zoodje*. Gravure door B. Dolendo uit *Den Nassauschen Lauren-Crans*, 1610. Uitgave publicatie H. Haestens en J. Orlers. [RMA RP-P-AO-12-10]
74. *Pars interior Gymnasii Patavini* uit de *Lafreri Atlas* met kaarten van Italië. Voorstelling van het Palazzo del Bo van de universiteit in Padua met een doorsnede van het anatomisch theater, 1601. Met een namenlijst van de professoren en de kosten van hun colleges. [HAB 2.3 Geograf. 20 (22)]
75. *Gezicht op Poitiers*. Gravure door J. Hoefnagel in *Civitates Orbis Terrarum*, door G. Braun en F. Hogenberg 1572-1617, p. 18. [UU T fol 212 Lk Rariora]
76. Titelpagina Jean Jacques Boissard, *Icones quinquaginta virorum illustrium*, door Theodoor de Bry, 1597. [BM 1895,1031.85]
77. Bibliotheek met studenten in het *Collegium Illustre* te Tübingen. Gravure door Ludwig Ditzinger naar Johann Christoph Neyffer, ca. 1606-1608. [RMA RP-P-2015-26-1372]
78. *De anatomische les van dr. Willem van der Meer*. Schilderij door Michiel en Pieter van Mierevelt, 1617. Staand, bovenste rij, tweede van links: A.J. van Moerkercken. Collectie Museum Prinsenhof Delft. Schenking Reinier de Graaf Groep, foto Tom Haartsen. [MP PDS 275]
79. Studenten tijdens een wapengevecht in het album *Academia sive Speculum vitae scolasticae*. Gravure door Crispijn van der Passe 1612. [BM 1972,0722.6.4]
80. Studenten tijdens een tennisspel in het album *Academia sive Speculum vitae scolasticae*. Gravure door Crispijn van der Passe 1612.

- [BM 1972,0722.6.8]
81. De bibliotheek in *Illustrium Hollandiae & Westfrisiae ordinum Alma Academia Leidensis*. Gravure naar J.C. Woudanus. Uitgave J. Marcus en J. van Colster, 1614, p. 228. [AHM 42179]
 82. Het theater in *Illustrium Hollandiae & Westfrisiae ordinum Alma Academia Leidensis*. Gravure naar J.C. Woudanus. Uitgave J. Marcus en J. van Colster, 1614, p. 230. [AHM 42179]
 83. De tuin in *Illustrium Hollandiae & Westfrisiae ordinum Alma Academia Leidensis*. Gravure naar J.C. Woudanus. Uitgave J. Marcus en J. van Colster, 1614, p. 231. [AHM 42179]
 84. De tuin in *Beschrijvinghe der stad Leyden* van J.J. Orlers, naar J.C. Woudanus. Uitgave J.J. Orlers, H. Haestens en J. le Maire, 1641, p. 207. [AHM 18 B5/31269]
 85. De bibliotheek in *Beschrijvinghe der stad Leyden* door J.J. Orlers, naar J.C. Woudanus. Uitgave J.J. Orlers, H. Haestens en J. le Maire, 1641, p. 150. [AHM 18 B5/31269]
 86. Het theater in *Beschrijvinghe der stad Leyden* van J.J. Orlers, naar J.C. Woudanus. Uitgave J.J. Orlers, H. Haestens en J. le Maire, 1641, p. 211. [AHM 18 B5/31269]
 87. *D'Arminiaensche dreckwaghen*. Anoniem, uitgave C.J. Visscher, 1618. [RMA RP-P-OB-77.268]
 88. G. Thibault in *Academie de l'espée*. Door G. Thibault, Leiden 1628 (1630), tab. II. [UBL THYSIA 2422]
 89. Thibault, G., *Academie de l'espée*, Leiden 1628 (1630), gravure door Pieter Serwouters, tab. XVI. [UBL THYSIA 2422]
 90. Ingekleurde gravure van het theater 1609 in *Toonneel der steden van de vereenighde nederlanden, Met hare Beschrijvingen* (2 dln.) door Joan Blaeu. [SMA A.0145(049) [nr. 0001].
 91. Ingekleurde gravure van het theater in *Toonneel der steden van de vereenighde nederlanden, Met hare Beschrijvingen* (2 dln.) door Joan Blaeu. [SMA A.0145(049) [nr. 0001].
 92. Ingekleurde gravure van de tuin in *Toonneel der steden van vereenighde nederlanden, Met hare Beschrijvingen* (2 dln.) door Joan Blaeu. [SMA A.0145(049) [nr. 0001].
 93. Ingekleurde gravure van de bibliotheek in *Toonneel der steden van de vereenighde nederlanden, Met hare Beschrijvingen* (2 dln.) door Joan Blaeu. [SMA A.0145(049) [nr. 0001].
 94. Ingekleurde gravure van de schermeschool in *Toonneel der steden van de vereenighde nederlanden, Met hare Beschrijvingen* (2 dln.) door Joan Blaeu. [SMA A.0145(049) [nr. 0001].
 95. Het Academiegebouw en de tuin in *Fundatoris Curatorum et professorum*, Academiae Lugduno, Pieter van der Aa. [AHM 35145]
 96. Titelpagina *Coryats Crudities hastily gobbled up in five months travels in France, Italy, &c.* Wiliam Hole. [FSL STC 5808 copy 1]
 97. *Napels gezien vanaf de Vesuvius*, ca. 1645. Tekening door John Evelyn [BM 1911,1018.2]
 98. Schematische weergave van het verdwijnpunt op de prent van de tuin.
 99. Schematische weergave van het verdwijnpunt op de prent van het theater.

100. Schematische weergave van het verdwijnpunt op de prent van de bibliotheek.
101. Schematische weergave van het verdwijnpunt op de prent van de schermschool.
102. Studenten bestuderen het vel van een mens (detail links), 1609.
[SMAA.0145(049) [nr. 0001]
103. Persoon met tulband in het theater (detail rechts), 1609.
[RMA RP-P-OB-9827]
104. Vrouw bekijkt een vel van een mens in het theater (detail rechts).
[SMAA.0145(049) [nr. 0001]
105. Vrouw met spiegel in het theater (detail links van het midden).
[SMAA.0145(049) [nr. 0001]
106. Vrouw met man in de tuin (detail links van het midden).
[UBL COLLBN port 315-III 42]
107. Mannen in de bibliotheek (detail links). [SMAA.01459(049)[0001]
108. Leeuwhond in de bibliotheek (detail midden). [AHM 3114/52 P 52]
109. Brak in de bibliotheek (detail links). [AHM 3114/P 52 P 52]

Curriculum vitae

Corrie van Maris (Hillegom 14 augustus 1962) studeerde in 1987 af aan de Gerrit Rietveld Academie in Amsterdam, afdeling Schilderen en Grafiek. In 1995 behaalde zij een BA Kunstgeschiedenis aan de Leidse universiteit en in 2013 een MA Culture of Museums. De vier prenten van de Universiteit Leiden waren in 2013 het onderwerp van haar scriptie. Sinds 1990 werkt zij in het Academisch Historisch Museum, onder meer als tentoonstellingsmaker. Naast haar universitaire werkzaamheden is zij sinds 1987 actief als kunstenaar en kunstenaarslid van Pulchri Studio in Den Haag. In 2017 was daar haar tentoonstelling *Wie daar ezelsoren maakt* te zien, waarin het onderzoek naar de vier prenten centraal stond.

Woord van dank

Deze *Gradus ad Parnassum* beklom ik niet alleen. Daarom wil ik allen bedanken die mij in de afgelopen tien jaar tot steun waren. Zij zorgden ervoor dat ik het voornemen om te promoveren ten uitvoer kon brengen en bij tegenwind niet voorgoed de pont terugnam naar het schildersatelier. Slechts een aantal van hen kan ik hier persoonlijk bedanken. Harm Beukers, helaas niet meer onder ons, bedank ik met mijn heel hart omdat hij het was die mij in 2013 aanzette tot deze onderneming. Mijn enthousiasme voor deze PhD werd aangewakkerd door mijn oud-docent Marika Keblusek. Rudi Ekkart en Willem Otterspeer kookten mijn onderwerp voor in hun vele publicaties. Hun niet aflatende nieuwsgierigheid naar de vier prenten gaf zin aan mijn onderzoek. Een geschenk uit de hemel! Boudevijn Bakker, Dolf Gogelein en Bernie Autsema en Else Terwen-Dionisius stelden hun huis voor mij open en waren boeiende gesprekspartners. De behulpzame Martine Zoeteman-Van Pelt en Ronald Sluijter waren tijdens het onderzoek betrouwbare wegwijzers, net als Marijke Tolsma en Kasper van Ommen. Mijn speciale dank gaat uit naar Korrie Korevaart, Allard en Janni Calkoen voor hun raad en daad. Hun redactionele inspanningen vervolmaakten het manuscript. Gregory Grämiger en Jos van den Broek bedank ik omdat zij mij gul en belangeloos voorzagen van hun unieke illustraties. Henk Jan de Jonge, helaas overleden in 2022, hielp mij uit de brand met zijn betrouwbare vertalingen van het Latijn. Ook de gedegen vertalingen van het Latijn door Johannes Tromp en de vertalingen van het Frans door mijn onvolprezen ‘peetvader’ Leo van Maris (1934-2021) verrijkten dit proefschrift. Verder dank ik Cees Post en Adam McDonough, zij vertaalden gebroederlijk en deskundig de samenvatting in het Engels.

Ook ben ik dankbaar voor de mentale steun die ik ontving. Mijn geliefde vriendinnen Josette Molenaar en Mardet van Gennip zorgden de afgelopen tien jaar met regelmaat voor de broodnodige afleiding, wat wil een mens nog meer? Mardet sleepte mij mee naar de nieuwste en beste Leidse koffiebars, Josette en haar Cees lokten mij altoos naar hun *jardin secret*, om daar bij te komen met een glas Cremant de Die. Bij het Haagse Dual Phd Centre van de Universiteit Leiden vond ik op vele momenten dat waar ik nood aan had. Daar sprak ik met lotgenoten en ontstonden nieuwe vriendschappen. Maar zonder de liefde van Peer had ik deze PhD nooit kunnen voltooien. Hij was, is, en blijft mijn Pierre Levée.

